

Nondik eta nola sortu energia (II)

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 8 PEZETA

Aurreko lantxoan, duela 200 urteko eta oraingo gizartea alderatu, konparatu genituen. Lehen, janaren zikloak berehala isten zirela ikusi genuen eta orain berriz, nekez.

Gaurkoan, gure eguneroko bizitza horri zerk eragiten dion aztertzen saiatuko gara.

EGUNEROKO BIZITZAREN AZPIAN

Zergatik egiten dugu hau guztia? Mokoa luzatu bai eta erantzunik ez. Erosten ditugun gauzak berak bul-tzatzen gaitu berriak erostera. Zenbat dei ez ote dugu hartzen egunaren buruan telebistaz, irrati, aldizkari-etan eta abarretan!

Gure atzetik ekonomi jokaera bat dago eta horren atzetik politikoa, jakina. "Gehiago egin, gehiago gas-tatzeko". Asko irauten duen gauzaren egitea ez dirudi ongarri, errentable. Konpetentzia jokoa dabil, "asko eta merke", konpetentzia "on eta egokia"ren orde-z. Norberaren golkoa betez gero. Ez gara dirudun haun-dizkiez bakarrik ari; mundu zabalagoa da hau. "NERE" hitza gehiago darabilgu aspaldian, "GURE" baino.

...Petrolioaren hariatik zintzilik gaude. Zergatik? Beste bideren azterketa eta bilaketa egiten uzten ez dutelako! "Galerazi" hitza handitxo dirudi baina kon-tu hauetan "galeraztea" eta "ez laguntzea" gauza bera dituzu.

...Nuklear indarra ere ari duzu bada sortzen. Gure artean pilpil dago kontua; lau zentral erregalatzeko asmotan direla dirudi. Baina bai, sistemaberdinean gaudela uste dizut nik, izan ere, nork agintzen du ener-gia hori lortze bidean?

...Berdin da, diozu, baina okerragoa ez ote da gero. Petrolio bederen "climax" bat duzu eta honen ahi-tzeak ez du ekilibriorik gal erazten. Erabiltzeko erak dakar kaltea: poluzioak, gasak, lurra urratzeak, eta abarrek. Baina nuklear energia lortzetik sortzen diren hondarrak, guk kontrola ezineko ondorenak dakazki. Petrolio ez dago inon galerazita, bai ordea nuklear zentralak.

...Jakina, radioeragina, radiaktibitatea itsas-hondoan sartzeak ez du arazoa konpontzen. Gerokoentzat hor gelditzen da. Hori batetik eta berotasuna bestetik, ur beroa botatzen dizute ingurura eta berotasun honek aldaraz ditzake inguru hartako animalia eta landare elkarteak. Ez daude, ez, ekologoak honen alde. Bide hau ere tapakin bat duzu.

ONA DA, BAINA

Ez gara aurrerapenaren etsai, aldeko baino, baina ez dugu ontzat emanen honen izenean egiten diren eta onartzen diren hainbat astakeria.

...Nolaz egonen gaituzu aurreraoenaren aurka! Zi-kloak, janaren eta beste materien joan-etorrien zikloak istean edo ez istean dago kontua.

...Zikloez hitzegitean, bestetaz ari garela dirudi, lan-dareez, animaliez. Geu ere ziklo hoietan sartzen gai-tuzu eta besteak hausten baditugu, geurona ari gaitu-zu hausten. Natura eta gizona bat gaituzu, bat bera. Zikin-hondarrak ugaltu ditugula?, ardura gaitzeen ba-raietaz eta behar diren bezala "tratatu"; plastikoa de-la? Hau ere ziklo azkar batetan jartzeko bideak jarri; basoak bota behar ditugula? Bota ditzagun behar be-zala, tab.

...Basoekin beste kontu bat gertatzen da; petrolio bukatuko da eta kitto, ez da ezer pasako, natura al-detik begiratuta behintzat. Basoak, oihanak hondatuz gero galduak garateke, ondorenak konta ezin halakoak dirateke. Eta gure artean oihanez, basoez jokutzen ari garen bezala jokatuaz, hortara goazela dirudi. Izan ere leku batetako landaredia, oihanak ere bai, lurrari itsatsita bizi dituzu. Lurrak, gainean dizu mailarik go-zo eta aberatsena. Hau galduz gero, kitto basoak. Gaur, gure Herrian oihanak kentzen diren bezala kenduaz

maila gozo hau hondatzen ari gaituzu. Oihanak za-tika atera behar dira, ez osorik eta erabat.

...Oihanak kentzetik bakarrik ez dator ondarena, zuhaitz batzuk toki batzutan hondamena ekar dezake-te. Ez dugu urrutira joan beharrik; gure arteko pinu kinka hor dago. Pinu hostoak lurrari ezartzen dion aldaketa bihurtu ezina duzu, hostoaren usteltzeak or-belekia, aipatu dugun lur gozo eta aberats hura gal erazi egiten du eta honela lurra agortzen. Aurreko egoerara bihurtzeko milaka urte behar eta bitartean zer gertatuko den jakin ezina duzu. Oraindik gure pi-nuak lehendik zegoena jaten ari dira; laster kitto.

Gure eguneroko jokabidearen atzetik bada uste iz-

kuturik asko. Hona batzuk:

—Munduko energi-gaiak, petrolio, ikatza, metalak... bukatu ezinak direla uste dugu. Azken aldi hone-tan, guzti hauen bukaera-egunak ikusi ditugu. Arriskuari hortzak ikusi dizkiogu. Beharrak ge-hitzen, gaiak gutitzen.

—Geure garaiari bakarrik begira bizi gara eta geu-ren onari bakarrik. Orain badugu, gasta dezagun; gero gerokoak; geroa gerokoek.

Arantzadi Elkarteko
I. Arluziaga
M. Aizpurua

(Ikus 2garren orrialdean irudi batzuk).

NON ZER

Sindikatoak Aurrera

Elustondo..... 5 gn.

Zer da ezkertiarra izatea?

Azurmendi..... 6 gn.

Nekazaritza

Alkiza..... 8 gn.

On Kosme larri

Arostegi..... 9 gn.

BERTSO BERRIAK Korrikariak, haizkolariak

Enbeita eta bertsolariak ispilu

Jaunari esker maiz sortzen dira bertsoak jartzeko gaiak, oraingo aukerak zorlonean dira zearo alaiak. A zer aukera jarriko digun Enbeita zarraren jaiak biotz biotzez besarkatzeko Bizkai aldeko anaiak.

Berandu baiña etorri zaizu Enbeita maitea, txanla, lengo urteko omenaldian ala aukeratu zan-da; Nik zure berri ondo badakit ta ez lagunak esanda, gerra denboran ibilli giñan alkarri esku emanda.

Egun auetan asko datozkit gure lantegi aldera eta geienak egiten dute nerongatik galdera; Nik lagun asko ditudala-ta ez al nezaken atera Astoriako jai ortarako dozena erdi bat sarrera.

Euskaldun asko bilduko gera ori seguru badakit Enbeita eta bere lagunak bertan entzuteagatik. Zu lana pranko egiña zera naiz ez atera zaratik, merezi dezun omenaldia egingo dizu Donostik.

Gizon jatorra, jatorrik bada ta bertsolari bikaiña egien alde dantzatu dezu beti zerorren mingaiña. Orain arteko lanak alperrik izango zituzun baiña nekez bederik jasoko dezu merezi dezun ordaiña.

Etzait gustatzen neri sartzea idazlearen lanetan nik ezer gutxi dakidalako gramatikako gauzetan; Baiña bi talde ikusten ditut emen alkarrekin setan, gure artean au gertatzea, negargarria benetan.

Danok dakigu emengo seta guk noiz ezker daukagun eta onela jarraitzen bada guziok gera errudun. Bertsolarien bide jatorra ia guk noiz artzen degun esan bearrak esan bai baiña berriro len bezin lagun.

Euskaldun asko jarriak gaude egoskor eta kaskallu ta gaur gabiltza besa-tiraka gure etsaien jostallu. Ez litzake ez emen izango dabillen ainbat istillu bertsolariak artu ezker geronentzako ispillu.

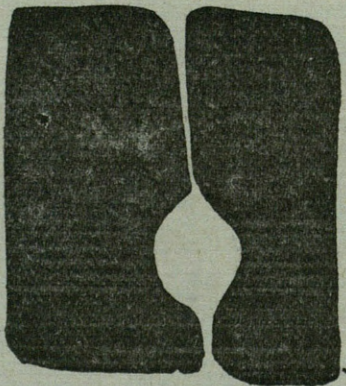
Bertsolariak ez dakit gauzak nola artuko dituzten baiña ez dira beren artean edozein moduz zapuzten. Ta egunero ari zaizkigu guziori erakusten gizonak jakin bear duala esaten eta entzuten.

Setak utzi ta artuko dala aurki bide bat zuzena, egia esan, neronek beintzat badaukat itxaropena; Bi aldetatik ikusten det nik borondaterik onena, au ikusita ez konpontzeak neri ematen dit pena.

Atxekin edo atxerik gabe luma ibilli pakean, arrazoi ori nundik dabillen denborak esan artean; Elizak ere asmo berriak artu dituan urtean ez dezagula geronen kulpaz Euskera sartu lurpean.

Bakar batzuek gu ikusita beti setan gabiltzala esaten dute gure izkuntzak bizia motza daukala; Baiña nik ere eman nai nuke nere iritzi apala, bertsolaririk bizi dan arte Euskera biziko dala.

Manuel Matxain
(Aiete)

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN
M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA
E. Astarloa

LARRUSKAIN
Parrokia

GERNIKA
Ruiz Bustillo

ONDARROA
M. Zulaika

SILBAO
Librería Armendariz
Dr. Arellano, 50
Librería Azkategui
Cinturero, 4
Librería Bilbaina
Plaza de los Mártires, 2
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO
J. Altuna
Irraia, 34
ARANDIA
I. E. Zuhem
C. Paredes, 7

LASARTE

Bolarien eta lasterkarien eguna izan zen Urtarrilaren 27, Lasarten. Goizeko 9,30etan hasi ziren bolariak lanean. Lasterkariak hasterako amaitu nahi zen joko hau. Beste orrialde batean ematen dugu bolarien berri.

Jendea erruz izan zen lasterkariak ikusten. Izan zitekeen girorik ederrenetakoa izan zen korrikarako eta begira egoteko. Ez hotzik, ez haizerik eta ez euririk.

Beterik zeuden lasterka leku guztiak. Jende askok mendi hegaletik ikusi behar izan zituen korrikariak. Ikuskizun ederra izan zen.

Mariano Haro, Goens eta Karmen Valero geratu ziren irabazle bakotza bere maila eta sailean.

Guk ez dezakegu hemen gehiagoren berri eman. Baina ohar bat egin nahi genuke. Paper zaharrez estaliak geratu ziren mendi, sagasti eta belartze guztiak. Arreta gehixeago jarri beharko genuke baserriarrek galerarik izan ez dezaten eta bazterrek txukun gelditu ditzuten.

AIERBE

Arratsaldean Donostiako Trinitade plazan izan ginen.

Jarritako ordua baino hamarren bat minutu beranduago hasi zen Aierbe lanean.

3,80 metroko enbor zakarra ebaiki behar zuen bi orduan. Pago ge-

ria zen. Ezpal gorria botatzen zuen. Gizenik gabeko egur giharra zen. Ez hain ezea gainera.

Bosna mila duro zeuzkaten jokatuar elkarri Aierbe eta Urnieta-ko Nikolas Lasartek.

Ikusteko aspergarri samarra da honelako joko bat. Baina, egia esan, ez zitzaigun hain luze joan.

Bururik altxa gabe jardun zuen lanean Aierbek. Ez da makala gizon koskor hau. Ataungo arkaitz artean jaiotako gorosti makila izan non-bait. Ez ausporik berotu zitzaion eta ez ezkurik urratu.

Ordu bete, 35 minutu eta 36 segundotan bukatu zuen bere lana. 24 minutu eta 24 segundo geratu zitzaizkion sobran.

Inork uste baino errazago egin zituen pago harekiko lanak.

Haizkolari ona da Joxe Aierbe. Maixua, berriz, ezin eta hobe eka-rrri zuen. Ederki gidatu zuen Latasa zaharrek. Ez zion alferrikako haizkorakada asko eman arazi.

IDIDEMAK

Berriatuko «Burgo»k eta Orioko Olidenek jokatu zuten elkarren aurka Urtarrilaren 27an Aiako dema-lekuan.

Bosna mila duro jokatzen zituzten.

Olidenez hiru itzai har zezazkean. Burgok, berriz, bi.

Burgok eman zion hasera. 51 plaza eta zinta bat egin zituen.

Olidenek 46 plaza eta 5 zinta besterik ez zituen egin.

IBAI ERTZ

Omenaldia zor zaien bertsolari batzuen izenak aipatzen genituen lehengo astean. Izango dugu, noski, bat baino gehiago ezjakinean jarri gabe utzia. Barka biezaigu honelakoak.

Baina badugu ahazturik utzia ere. Hain ezaguna den Jesus Lete IBAI ERTZ, zoritxarrez.

52 urte ditu gutxi gorabehera Jexux Letek. Bertso asko jarri du, bertso saio asko eratu eta bertsolarien berri eman du behin baino gehiagotan.

Nork ez du ezagutzen bi makuluren laguntzaz ibiltzen den gizon euskaltzale amorratu hau? Lantegia itxirik, lanik gabe aurkitzen da gainera azken urteotan.

MUTIOZABAL

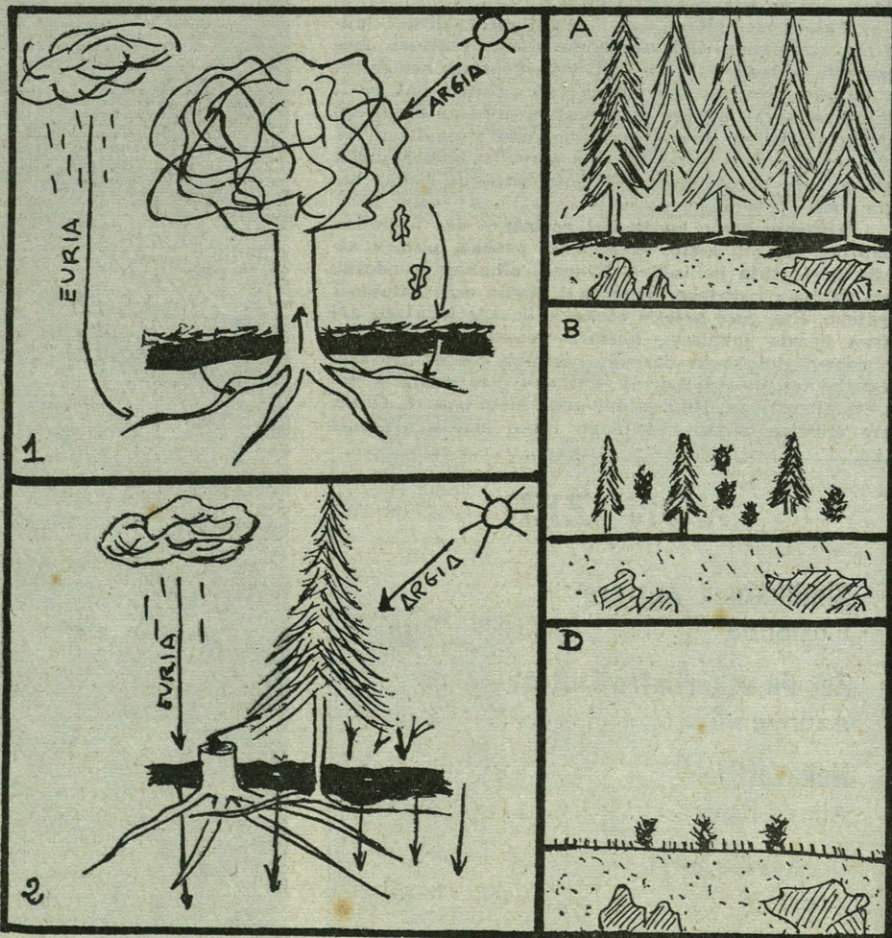

GURE ZUHAITZAK ETA PIÑUA

1. Gure Herriko zuhaitz bat. Hostoaz lurra aberasten doa.

2. Piñu-hostoek berriz, lur-ongarria galerazten dute, gure giroa eurtsua baita eta piñu-hostoa erresinotsua.

A,B,D. Piñutegi batek daraman galbidea. Lurra hondatzen da eta oihana, basoa, galtzen; belarra bakarrik haz daiteke gero. Eta aldapatsua bada, urak lurra eramango du betirako.

ZERUKO ARGIA

1919garrengo Urtarrilean azaldu zen lehenengo aldiz. Euskaldun guztiak agurtuz azaldu zen kalera. Baserritarrek eta kaltetarrak, menditarrek eta itsas bazterrekoak, elizgizonak eta kristauak, euskal aldizkari eta astekariak agurtuz hain zuzen ere.

Euskaldun guztiak ditu agurtzen eta euskal arloan ari diren guztiak besarkatzen. Eta guztiei argia die eskaintzen. "ZERUKO ARGIA" au agertzean bera nai luke izan lendarizian illunbeak aienatzeko, urrena Euskalerrria berritzeko ta azkenean euskaldun guztiak dakartzan on aundiaz poztutzeko" zioen lehen ale hartan.

Helburu bikain hauekin jaio zen, beraz, ZERUKO ARGIA orain dela 55 urte: gure arteko ilunak argitu, Euskal Herria berri, euskaldunok egiten dugun on handiaz poztu.

Izan ohi dira, ordea, argitu ezinezko ilunpeak. 1936garrengo gau ilunak jan zuen ZERUKO ARGIA. Izkutuan eta isilik egon behar izan zuen lanoak ariantzen hasi arte.

Hilobian iraun zuen 1954garrean berpiztu arte. Gero eta beharrezkoagoa ikusten zen euskal aldizkari baten premia. Euskaldun asko zegoen horretaz kezkatutik eta arduraturik.

Azkenik berjaio zen, urtetan haur minetan egon zen ZERUKO ARGIA. Bagenuen euskaldunok euskal aldizkaria. Baina bi hilabetetarik behin bakarrik agertuko zen kalera. Urte zailak ziren haiek.

1958garrean hilerio argitaratzeari ekin zitzaion eta gehiago zabaltzeari. Garai hartan lan egin duenak bakarrik daki ale haiek argitaratzeko emandako nekearen berri. Gaurko idzleok eta irakurleok ez diegu behin ere behar bezala eskertuko haiek orduan eginko lana.

Bazuten euskaltzaleasunik eta lanerako gogorik orduko idazleek. Halere ez zuten euskara hutsean ZERUKO ARGIA osoa argitaratzeko erarik eta biderik ikusten. Ez dute erdarazko lan batzuk tartean sartzea beste biderik ikusten.

1963garrean bihurtzen da astekari. Ordutik hasirik ateratzen da astero astero. Pauso haundia ematen du ZERUKO ARGIAK. Ez zen neurritz lodia, sei orritakoa bait zen. Baina zortzian behin, astero astero, hor izango da Euskal Herriko sukaldetan.

55 urte sortu zela, 20 berjaioerik, 10 astekari bihurturik. Bada zerbait. Bienbitartean hazten eta ugaltzen ari zaigu. Lehen haur jaio berria genuen hura gaur gazte bilakaturik heldutasunera abiatu nahirik ikusten dugu.

ZERUKO ARGIA, aitor dezagun, garaiko giroak eta euskal inguruak eskatu izan duen arabera eta neurrian aldatuz joan da. Are gehiago, aldatzen saiatu da. Baina lehengo enborretik daterkio kimu berria. Lehengoan sustraiturik bete nahi du bere egitekoa. Lehengoan erroturik nahi dio erantzun egungoari.

Sorreran bezalaxe, "gure arteko ilunak argitu, Euskal Herria berri eta euskaldunok egiten dugun on haundiaz poztu" nahi du Zeruko Argiak.

Horretarako, ordea, beste pauso haundi bat eman beharko luke. Berri eta ugaltu egin beharko luke. Baina berritzea ugaltzeari lotua dago. Ugaltzea, berriz, berritzeari atxikia.

Zulo honetatik ateratzearen bihurtu gara eskale. Horregatik eskatzen ditugu harpidedun berriak, borondatezko 1000 pezetako harpide sariak, eta loturarik gabeko eskupekoak.

Bada borondate oneko jenderik. Eskerrik asko denoi. Baina oraindik gehiago behar dugu. Ez ahaztu.

Lana, langilea, lantegia GIROA ALDA DADIN

Gure baserritarrek ongi baino hobeto daki giroaren garrantziaren berri. Izan ere, erein berria duen haziak geroago fruitu ugari eman dezan, giro egokia behar beharrezkoa du. Giro txarraren erasoan ez bait dezake landareak indarririk har, ez zuhaitzak fruiturik eman.

Gure artean ere bada giroa aldatu behararen premia. Oraindik orain, erdal egunkarietan irakurtzen genuenez, beste lurraldeetako langileak haserre samar dabilzku. Gallegoek erronkarik eta amenazorik jasan izan omen dute, euskaldunok etsai bezala hartzen omen ditugu. Kanpoko eta bertako langileak ezin konpondurik bezala omen dabilta...

Eskutitzak, anonimoak direnez, jakin nahi genuke nork bidaliak diren eta nork jasotzen dituen. Bi galdera hauen erantzunak argi dezake ilunpeko zenbait arazo. Bienbitartean langileak sakabanatzeko, kanpotarrak bertakoen aurka ipintzeko martingalaren bat ez ote da guzti hori? Galdera inuxentea beharbada, baina tira.

Halare, arazo hau dela eta, euskaldungoari dagokionez, zenbait azterketa sakonagorik mereziko luke elakoan nago. Gizona ez da bakarrik bizitzeko jaio, eta herriak ere ez gara uharte gisa, bakarrik bizi.

Euskalerrriak badu bere ingurua; eta euskal lurraldeak eman dezakeen frutua bertako eta kanpoko giroaren arabera dago. Lehenik behin betiko guri dagokigunaz jabetu beharrean izango gaituzue, euskal nortasunaz eta honen eskakizunaz, alegia. Gure inguruan dagoen zenbait iritzi alda erazi beharko da. Kanpotiar zenbaitek aldarrikatzen duen batasun monolitikoaren aurka jo beharko dugu, egiazko gizalegea nagusi dadin. Peninsula barruan eskualde batzuk badaudela jabetu daitezen lanik asko egin beharko da.

Horregatik, guretzat hain egokia ez bada ere, interesgarria dela deritzat oraindik orain ZYX liburu sailak erdaraz argitaratu duen lanari: INTERPRETACION Y DEFENSA DEL REGIONALISMO deritzana da, V. Pe-

rez Sadabak idatzia. Ez nago ados bertan eskaintzen dizkigun iritzi guztiekin, baina erabat harturik lan mesedegarria izango dela uste dut, batez ere gure inguruko giroa aldatuz, ezarri izan diguten batasun hestu hori bigunduz, herri mailan euskal arazoa uler dezakeen jende ugariagorik izan dadin.

Eskualdeen aurka egin izan den zenbait salakuntza desegiten du: abendakeriatzat jo izan dutenen irizpidea, bidegabekieriatzat eta itxuragabekotzat jotzen dutenen pentsaera eta abar.

Kanpotarren eta bertakoen arteko harremanak ez ditu iritzi aldaketak soilak zuzenduko. Baina bada maila eta arlo honetan zer eginik. Gallegoa, portugesa, katalana bere nortasunaz, jatorriaz eta izaeraz kezkatutik baleude, besteen kezka ere errazkiago ulertuko lukete. Hemen alpatutako lana, maila horretan, onurakorra izango zaigu.

Honez gain, bada beste korapilorik. Merkaturan sortzen diren eztabaida eta gorabeherak ezagutzen

ditugu langilegoaren barruan. Kapitalismoaren sostengu gertatzen den liberalismoaren ardazpean bait gabilta. Langile asko dagoenean, esku lan ugaria baldin bada, orduan gutxiago ordaintzen zaie. Eta alderantziz. Ez gaitzela harritu gure artean eztabaida eta borrokarik sortzen dela ikustean.

Esan bezala, ordea, arazoa sakinagoa da. Agian, euskaldunok ez dugu gure inguruan giroa alda dadin hainbat lan egin. Gure soro barruan lanik asko dugularik, inguruko ez gara gehiegi arduratu.

Politika mailan, erdal taldeek aintzaketat hartzen gaituzte, baina gure jokabidea babesteko ala beren opila eretzearren jende gehiago eskuratzeko? Beren hildo eta arrastoei jarraitzen ez bagatzaizkie maziatzeko eta zapuztuak izateko?

Egun nabari den kontaminazioa uxatu beharrak lanik eta buruhaus-terik emango digu, noski.

MIKEL UGALDE

Argi izpi bat

Euskal kulturaren alde dihardugunok, sarritan jasan behar izaten ditugu nahigabeak; baina noiz behinka izaten ditugu egiazko pozaldiak ere.

Holako poz haundi, sakona nabaitu dugu Joxe Antonio Obieta-rekin harremanetan ibili garenok. Orain duela bi urte Joxe Antoniok, bere 55 urtekin, euskaraz ikasteari ekin zion.

Harrigarria gizon honen borondatea! Ekin ez bakarrik, jarraitu eta burutu du bere asmoa: gaur egun euskaraz ederki egiten du. Ez gara biok beste hizkuntzarik mintzatzen.

Nor da gizon jator hau? Joxe Antonio Obieta Bilboko semea dugu, josulaguna, Deustuko Unibertsitateko irakaslerik hobereenetako bat.

"Zeruko Argirako" lantxo bat egin nahi nuela eta bere gelan azaldu naizenean, besoak zabalik hartu nau. Den dena txukun txukun darduka: liburuak, papereak, jantziek esku arretatsu baten ikutua ageri dute.

—Joxe Antonio. Zer irakasten duzu Deustuko Unibertsitate honetan?

—Derecho Internacional. Badira 18 urte irakaskintzan ari naizela.

—Nun egin zenituen zure ikasketak?

—Oviedon osatu nuen legegizonaren karrera. Doktoradoa Harvard-en egin nuen.

Xalo xalo esaten dit hori. Neuk nere kolkotik erantsi behar dut, oso jende gutti dela European Harvard-ko doktor titulorik duenik. Unibertsitate horretan ateratzen diren doktorado lanak munduko hobere-netzat jotzen dituzte.

—Ze gai aukeratu zenuen zure doktoradorado?

—"The International Status of the Suez Canal". Tesis hau La Hayan argitaratu zidaten. Berriki bigarren argitaraldia atera dute.

—Zergatik erabaki zenuen euskaraz ikastea?

—Euskal Herria maite nuelako. Norbait maitatzeko ezagutu egin behar duzu. Euskal Herria sakon sakonean ezagutzeko euskaraz jakin behar zela ohartu nintzen. Beraz, euskaraz ikasteari ekin nion.

«Arrazoi hori denek ikus balezate...», pentsatu nuen nik neure barruan. Bera aurrera doa:

—Gainera ikusten nuen atzerrian euskarari gero eta garrantzi haundia ematen ziotela. Lotsagarria da, kanpokoek gure hizkuntza gortzea eta geuk, euskaldunok, gutxietsi eta baztertzea.

—Nun ikasi zenuen?

—Donostiako E.U.T.G.Oan jarri nituen nere euskararen oinarriak. Gero Loyolan udaroan jo ta ke euskeraz egiten saiatu naiz. Hemen Deustun egunero irakurtzen dut zeezer eta ahal dudanean... zurekin hitzegiten dut.

—Zaila iruditzen ahal zaizu euskaraz ikastea?

—Pizkat, pizkat... 55 urtekin ez duzu gazte baten buru-argitasunik. Euskaraz aditza du zaila, baina oso egitura arrazoizkoa denez... ikas daiteke.

—Zer derizkiegu gaurko estudiantetari? Euskaraz eta euskal kulturaz arduratzen ahal dira?

—Ez nik nahi nukeen haina. Baina, tira... Azken urtetan aldaketa haundi bat gertatu da. Euskal Herriko giroa aldatu eginda ikastolak sortu dira... Estudiantetiek, Filosofia eta Letraskoek batipat euskal irakaskintzako alorrean zereginik badutela ikusten dute... Itxadon dezagun, mailaka mailaka gauzak onerako aldatuko direla.

—Eskerrik asko, Joxe Antonio.

Zenbat jende dabillen bazterretan, Euskal Herria maite duela esan eta euskaraz ikasi gabe! 55 UTEKIN EUSKARAZ IKASI DUEN GIZON HONEN BIDEA horientzat denentzat ez ahal da ikasbide jatorra?

GOTZON GARATE

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

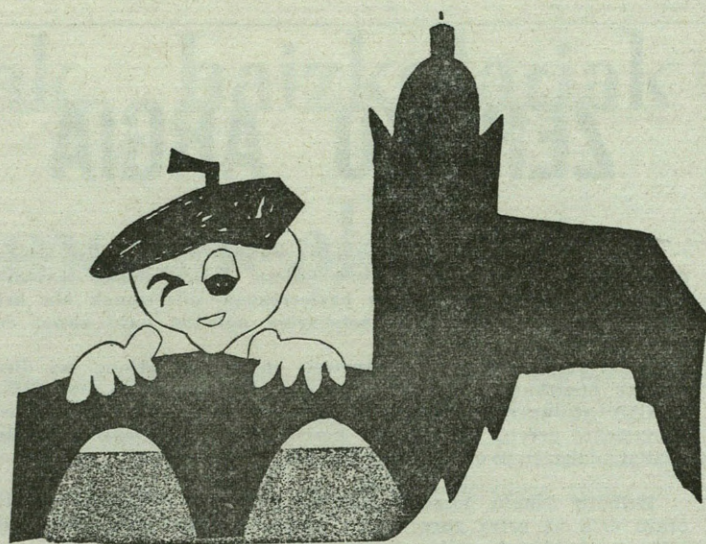
ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasunetako errietan	400 pezeta
Atzerrietako beste errietan	420 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu

Salmetan (ale bakoitza) 8 pezeta

Irarkola eta Idazkola:
«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1. IRUÑEA
D. L.: NA. 80-1963

Kili - Kili

eibarko hiru

Birritan behinik behin esana dugunez, otsailaren 3an. kanta jaialdi bat eratuko da Eibarko S. C. R. Arrate elkarteak. Arratsaldeko 6etan. Jon Bergaretxe kantari hasi berriak lehen aurkezpena egingen du bere herrian, Benito Lertxundi guztiz ezagunaren laguntzapean.

● Hilaren 5etik 13ra. arteko egunen buruan, hitzaldi sail bat eratzeko da Eibarko elkarte berean. Honako hitzaldi sail hau Deba eskualdeari buruz izanen da, eta hitzaldiok, berriz, arratsaldeko 6etan. eratuko.

Hilaren 5ean. Inigo Agirre Geografia alderdiaz mintzatuko da. Biharamunean, berriz, Juan San Martinek Deba bailarako Historia eta Foru Munizipalak delako gaia aztertuko du. Eta, hilaren 8an., Imanol Agirrek Giza egoera azalduko.

Hurren astean, hilaren 12an., astearte egunez, Imanol Laspiurrek Irakaskintzaz hitzeginen du, "unibertsitari irteerak" gaiari atxikiz batipat, eta hilaren 13an., azkenik, Jenaro Garatek Deba Eskualdeko Ekonomia arloa aipatuko du.

● Horrez gainera, hilaren 9an., gaueko 10etan. eta San Andres Parrokian bertan, Arrasateko "Danok" Kanta Taldeak eta Banda Munizipalak, "Txanton Piperri" delako euskal opera aurkeztuko dute eibartarren artean.

Honako saio hau Don Migel Lasa parroko zaharren ohorez eratuko omen.

beste hiru

Durangoko Tabiran sortua da "Orfeoi Durangoar" delakoa. Gabonetan egiteko zen bere lehen aurkezpena, baina, azken batez, otsailaren eginen omen du bere lehen saio ofizial hori.

Edozein modutan, kanta talde zehatz bezala ez bada ere, Santa Ageda bezperako kantaketan parte hartuko du hilaren 4ean. Batz bestea, guztira ehun lagunetatik gora izanen omen dira.

Ea ba... hiru xemeiko txistuak gutiagorako balio du eta!

kili - kili

Urte berriarekin batera Kili-kili txikia ere agertu zaigu Bilbotik zehar Hego Euskal Herri guztian barrena.

Kili-kili naz —diosku berak—. Ezagutzen nozu. Ez naz jaio-barria. Bilboko S. Anton zubi ondoan urte batzuk dirala jaio nintzan. Eta bertako elizan Kili-kili izena ipini eustan nire osaba abadeak. Gallastegi'tar Klaudik ote? diegu guk.

Kili-kili, euskara dakiten neska-mutilek euskaraz irakurtzen eta idazten ikas dezaten ahalegintzen den mutiko bat da. Ez da etxetik atera beharrik. Idaz egiozu eta berorrek erantzunen dizue gora-behera guztiak aipatuz.

Hala ere, Kili-kilik —mutiko guztiak moduan oker samarra bada ere— ez luke nahi zuen piperretan lagun izan, eta ondotox daki jakin, hobe duzuela, beti ere, ikastolara joan.

balentin enbeita

Notizia arras zabalduta zaigu dagoeneko Euskal Herri guztian zehar. Guztiok dakigunez, otsailaren 3an. eratuko da Donostiako Astorian urteroko bertsolari jaialdia. Aurtengo hau, orain hurrena erabaki zenez, Balentin Enbeita bertsolariaren omenetan eratuko da. Zorionak gure muxikarrari!

Balentin 1906 urtean jaioa dugu, Bizkaiko Muxikan, gauza jakina denez. Kepa Enbeita "Urretxindorra" bertsolari ospetsuaren seme eta Imanol Enbeita olerkariaren iloba (hau da, loba), familiatik zetorkion bertsolari sena, eta gazte gaztetandik etxekoan artean bertsozaleasuna ezagutu ahal izan zuen, eta aitaren inguruan hainbat eta hainbat saio entzun eta ikusi.

Zer egingo neuke nik, banintza sorgiña?

Danentzat ez nintzake izango apaiña.

Baiña beteko neuke, neure zeregiña,

bakoitzari emonaz bear dan ordaiña.

Palu bat bikaiña,

an jarri ikurriña,

igon mendi gaiña,

a bai atsegiña!

Neu mendiko nagosi, neu Erregiña...

Euskal Erriak badau, onen premiña.

Nagusiengandik jaso zituen bertso-gogo eta euskarazaleasuna ez ditu, horregatiko, Balentinek agortu; aitzitik, bi dohai hoik, seme eta gazteengan ereiten sailatu da. Hara, beste zenbaiten artean, Jon eta Abel Enbeita, Juan Lopategi eta Deunoro Sagarduy, haren maisutasun eta eraginaren lekuko.

Baina, guk esan genezakeena baino esanguratsuago da, behar bada, orain dela bi urte ("Principe de Viana". Otsaila, 1972) Balentinek berak burututako bertsoa. Horra ba, bertsoa, eta horra... GIZONA!

Arbola zaharrak emon ez baleu

geroko kimu berririk,

gaurko gazteak etzun izango

behar ainako fruturik.

Bakoitzak bere sasoin ekin,

ez izan arrokeririk,

gizona oso utsa dalako

bestien laguntza barik.

zigor

Azken batez ZIGOR jaio zaigu Elgoibarren. Eta Zigor jaio dela diogu, amaren sabelean erabat moldatu aurretik ere izen horren jabe bait zen.

Orain dela hiru edo lau hilabete Elgoibartik hots egin ziguten telefonoz, Zigor eta Oihana izenak jarri ote zituzkeen, jaiotzeka zegoen haurra gizakume ala emakume izatearen arauera.

Geroztik, astirik franko izan dugu izen bati zein besteri buruz behar haina agiri eta zertifikatu lortu ahal izateko, eta haurra jaio orduko bilduak genituen Jose M. Batrustegiri esker hiru Zigor eta sei Oihana. Azkenik, Juan San Martinek egin digu Euskaltzaindiaren agiria.

Lerro hau idazten ari garelarik ez dakigu oraindik Zigor hori onartua izan den ala ez Elgoibarren. Segurutzat, ezeztza baita baino lehenago jakin ohi delako alde batetik, eta frogatzat lortuak genituen hiru agirieta-tik bat Bergarakoa zelako (Elgoibarko eskualde buru, alegia) bestetatik.

Edozein modutan, guzti honekin zera esan nahi dugu, euskal izenen haui honek ere baduela bere mekanikazkoa, eta geure aldetik ere zertxobait baino gehiago egin dezakegula euskal izenak sarriago eta errazago onartuak izan daitezen.

Hitz batez ba, euskal izenen kaltetan egin dezakegun gauzarik nabarmenena, juezaren aurrean axola eta gainera eza erakustea dela. Juezari ere, goragokoan zerbitzari denez, bere erresponsabilidadea "garbi" uzteko aukera eman behar zaiola, alegia.

gerediagarra astolan

Abadiñoko Astola Etxean eratu zen urtariraren 20an. Gerediaga Elkartearen Gabonetako Biltzar Nagusia. Jose Ignazio Alberdi lehendakariaren zuzendaritzapean, bertan bilduak ziren buruzagi batzordea, ekintza sailtako arduradunak eta Durango eskualdeko herri guztietako ordezkariak.

Hantxe ziren Astolako hantze zaharrea, Lasuen, Agirre, Lizundia, Aroma, Txurruka, Ursubiaga, Ruiz de Azua, Kapanaga, Sopelana, Abasolo... aurpegi ezagunak, bai eta, guk ezagutu ez arren, Gerediaga Elkartearen barrera jo-ta-ke ari diren beste hainbat eta hainbat ere. Guztiz berrogeita hamarren bat lagun, nor bere herriari atxikiz, Durango eskualdearen eta Euskal Herriaren beraren onetan ari direnak.

Lehendakariaren agurra entzun ondoren, Jesus M. Agirre idazkariak uztailaren 8an. Arrazolan eratu zen Mendekoste bilerako agiria irakurri zuen, biltzarra onar edo gaitzets zezan. Ondoren, azken sei hilabeteetako ekintzak aipatu ziren, bai eta 1974 urte berrirako programa azaldu ere. "Kirikiño" (Euskara), "Iturritza", (Kondaira) "Garritonandia" (Antzerkia), "Azkondo" (Hirigintza) eta "Amezua" (Folklore) izeneko ekintza sailek, nork berea agertarazi zuten.

Gerediagarrek dituzten asmo guztiez hurren astetan mintzatuko gara alean alean, bai eta Astola etxean eraberritzeaz eta sortu berriak diren literatur sariez ere, Durango eskualde eta Bizkaia ere ezezik, Euskal Herri guztian dagozkion albistek bait dira.

Amaitzeko, azken liburu azokako Gerediaga Sariak banatu ziren, eta lehen saria, jakina denez, Aita Villasante Euskaltzainburuak jaso zuen, bere Axular: Mendea, Gizona, Liburua deritzan azterketa dela eta.

Gerediagarz zer ihardun asko dago. Bere berri zehatzik eman ahal izateko orrialde guztia ere gutiegia litzateke. Eskualde bakoitzean Gerediaga bat bagenu...

ZENBAT GARA

● Zapiarain lekeitoarraren "Txanton Piperri" euskal operaren aurkezpenak direla eta, guztiz ezagun egin zaigu azken belara honetan Juan Arzamendiren zuzendaritzapean ari den Arrasateko "Danok" Kanta Taldea.

Hain zuzen, "Txanton Piperri" izeneko obra horrek horren arrakasta handia izan du eze, arrasatearrak disko batetan argitara emateko asmoz ari omen dira. Lehen ere beste bi disko grabatuak ditu "Danok" talde honek, "Entzun adikor deya" eta "Zikiro beltza" izenekoak, alegia.

● Euskal Dantzarien Biltzarra moldatua du dagoeneko Gipuzkoako III Eskola-arteko Euskal Dantza Taldeen Lehiaketa.

Aurrez bi urteetan bezalaxe, lehendabizi laupabost sailetan banatuko dira Gipuzkoako eskola talde guztiak, eta, ondoren, sail bakoitzeko lehen biak (bi mutiko talde eta bi neska talde) azken saioan parte hartu ahal izanen dute, oraindik erabakitzea dagoen egun eta herrian.

Azken saio honi "Dantzari Txiki Eguna" deritzate, eta irakurleak ahaztu ez duenez, 1972 urtean Zaldibian eratu zen Izuetaren omenez, eta iaz, aldiz, Oñatin.

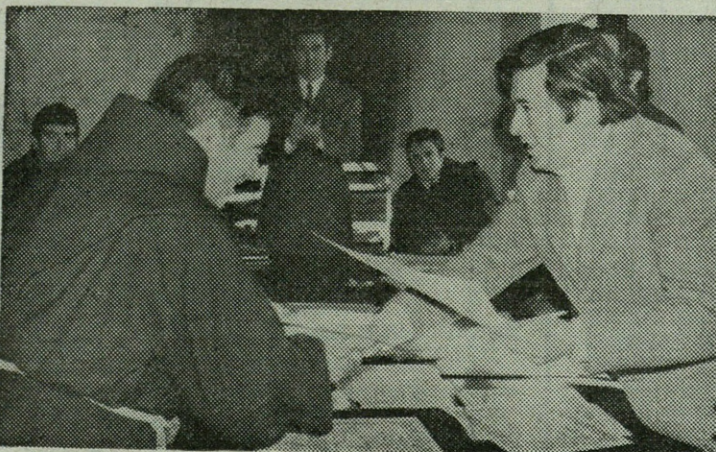
axularrez beste hiru

Axular, Axular eta Axular azken belara honetan. Hona ba, ezin bestean, beste hiru berri "fresku" Axularrez.

Bat, Aita Villasante taxutzen ari omen da GEROn beste edizio berri bat. Erabat euskaraz izanen omen da, eta edozein oharrez hornitua. Aita Villasantek berak, frantziskotar apaltasunez Abadiñon esan zigunex: "lan batek beste bat eskatzen du eta..."

Bi, GEROn egilearen ohore eta omenez, Axular izena kale edo plazaren bati jarri asmoz ari omen dira Iruiñean. "La placita de Axular" laster ote?

Hiru, "Iruiñeko Euskal Adiskideak" delako elkarteak arduradunak Tudelan bizi den Loperena irudigilearekin mintzatu omen dira, Axular-en irudi bat egin asmoz. "La placita con su santico", beraz.

Aita Villasante, Gerediaga Saria jasotzen Abadiñon, Alberdi jaunaren eskutetik

Yugoslavia ere ez da Sindikatoak aurrera eredu egokia

Egia esan, Yugoslavia aldetik datozen berriak ez dira oso ulert errazak. Azken bi edo iru urte hautan, egia esan, garbiketa gehiegi ikusten da. Arrazoia ez dira denak berdinak izango baina bideak bai ordea. Titok eta bere inguru ingurukoek erabakitzen dute. Titok esaten duenari makurtzen ez zaion gizona gaitzetsia eta. Alderditik kanpo gelditzen da aldi batetan Elizatik bezala.

Erasoa batipat abertzaleak eta liberal giroko jendea ari da jasaten. Liberal giroko jendea Titorentzat anarkista, ezkerertzeko eta beste nolabaiteko jendea da. Hautarik gehieneak gazteak omen dira. Burges tikien pentsa moldea omen dute. Nik, egia esan, ez dakit Titok arrazoa duen ez. Baina postura gogor horiek artzen ikustean, Yugoslavia sozialismotik urruti ote dagoen susmoa sortzen zait. Beste molde batez gauza adieraziaz (Trekoslobakian sortu zena sortzeko beldur ote den pentsatzen dut. Sozialismoari beste aire berria eman nahi dien guziak gaitzetsiak dira. Sozialismoa behetk gora egin nahi dutenak, ekonomiakeria utzirik sozial arazoei eta arremian sozialei garrantzi gehiago eman nahi dienak arriskugarri dira gaur Titorentzat. Pertsonaren nortasunak eskatzen dituen eskubideak aipatzen dituzten gizonak kapitalismoaren morroi batzu besterik ez omen dira. Ez, ezin dute gaingitu pertsonaren eta gizartearen arteko arazoa. Sozialismoak eman dezakeen, eta nere ustez duen bide jatorra mozturik arkitzen da Yugoslabian. Sozialismo antzu bat eskeintzen digu.

Pertsonarekiko arazoa bakarrik ez, erri eskubideen arazoa ere zapuzturik arkitzen da. Abertzale azaltzen direnak gorrotatzen ditu. Titok, Sozialismoa eta errien eskubideak kaketzea eta lotzea, pratikan zaila dela behin eta berriz historiak erakusten digu. Biek batera joan behar dutela uste dut. Baina, orain arte biak batera ez direla joan ere ikusten dut. Obeto esan, biak batera abiatu sozialismoaren izenean errien eskubideak ahazturik eta zapalduz gelditu direla ikusten dut. Eta ori ezin daiteke onar. Beste lekuetan gertatzen dana ikusi egin behar da eta ondoren atera. Yugoslabiakoak bereak erakusten dizkigu. Gure artean eradutzat ipini izan ohi digutenek, ereduz aldatzea obe izango dutela pentsatzen dut.

J. E.

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 DONOSTIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Dei honi jarraituz bazatoz
zure erloju KANARIAS bertan
baño merkeago erosiko duzu
Matxin Arzu, 1 ONDARRABI

erne, Gipuzkoa!
eros itzazu muebleak orain eta...
...has ordaintzen **APIRILEAN.**
"ordaintzeko aukerarik onenak"
eramatea eta jartzea **hutsean**

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA
MORAZA 3 eta 14an SAN MARZIAL 12an
DONOSTIA IRUN

Egunkariak ez dute asko aipatu. Isilik pasa da. Artista bat edo besteren gertakariei leku gehiago eskeintzen zaie. Zer egingo da bada... Gure sentimena eta adimenak antzaturik daudela bide da.

Ginebran, O. I. T. erakundearen babesean, 1945. urteaz gero lehenengo aldiz elkartu dira Europako sindikatoak. Il honen 19 eta 20an, elkarren berri eta elkarren artean arremian beroa goak izatearren bildu dira. Nahiz eta oraindik bere fruituak ikusteko denborarik ez izan, ezpairik gabe bilera horrek bere ondoren onuragarriak emango ditu.

Europa osoan, iru sindikato elkarte mota arkitzen dira. Bata, F. S. M. deritzana, ots munduko sindikato elkarte edo komunista giroko sindikatoen elkarte. Elkarte honen batzarkide, Frantziako sindikatorik indartsuena, C. G. T., alegia, eta Italiako indartsuenetakoa —C. G. I. L.— dira. Bestea, C. I. S. L. elkarte da. Elkarte hau, munduko sindikato libreen elkarte deritza. Nahiz eta Ipar Amerikako A. F. I. - C. I. O. elkarteak batzarkide izateari utzi, ezpairik gabe CISL da munduko sindikato elkarte guzien artean indartsuena. Azkenik, C. M. T. —munduko langileen elkarte— aldi batetan kristau sindikatoek osatzen zutena dugu irugarren motako sindikato elkarte.

Iru sindikato elkarte hauek mundu guzian dira zabalduak. Mundu guziko sindikatoek osatzen dituzten elkarteak dira, nahiz eta gehien eragiten dutenak europarrak izan. Ginebran elkartu direnak, gauzak behar bezala adierazteko, europarrak bakarrik izan dira.

Bada Europako arazoei zuzendurik ari den elkarte bat ere, C. E. S. —Europako sindikato elkarte— deritzana. Iaz sortu zen elkarte hau. C. I. S. L. elkarteak europar sindikatoek sortu zuten. Sorketa honetan C. M. T. elkarteak ez zuten partetik izan. Baina, horratx, gaur bertan ni idazten ari naizen egun honetan bertan, 24ean alegia, egigo dira, ziur aski, C. M. T. elkarteak europar sindikatoak C. E. S. elkartearen batzarkide. Europako elkarte honen kanpo gelditzen dira Frantziako C. G. T. eta Italiako C. G. I. L. sindikatoak. Alaz ere, laster batzarkide egingo direla bide da, nahiz eta zenbait sindikato reformistak, komunista kutsuko sindikato horiei beldur izan. Dena den, F. S. M. elkarteak buruz beti izango dira buruaustak.

Azkenik, sindikatoen artean bada European beste erakunde bat, estadien arteko sindikato profesionalak deritzana. Industria motei dagozkieen elkarteak dago osaturik. Adibidez, Frantziar, Italian, Alemanian e. a. autoak egiten ari diren langileek sindikato elkarte bat osatzen dute. Horrela, arazoei zehatz erantzuteko modua izaten da eta estratejia bat moldatzeko erosotasun gehiago ere bai. Elkarte mota hauek gero eta indar gehiago dute.

Bada Europako arazoei zuzendurik ari den elkarte bat ere: C. E. S.

Argazkian, Frantziako ikatz-mehatze bateko langileak

Beraz, bada ugaritasunik elkarte mota hauen artean. Sakabanaketa gehiegi dagoela ere pentsa daiteke. Halaz guztiz ere, aspaldiko urte hautan baino obeto taxutzen ari direla, esango nuke nik. Alde batetik, sindikatoak elkartzeko eta erakunde baten babesean lan egiteko gogo aundiagoa dutela esan daiteke. Esaten duenaren lekuko C. E. S. erakundea hor dago. Bestalde, langile arazoei zehatzago erantzuteko bideak ere irekitzen ari direlako bide da. Lantegi askok eta askok estadien mugak gaingitu dituzte. Lantegi horien aurrean estratejia egoki bat sortu behar da, estadi baten mugetan hertsituko ez den estratejia, alegia. Horregatik oso bidezkoztat jotzen dut estadiarte sindikato profesional horiek sortzea.

Beraz, poztu gaitezten sindikatoen indarberritze hau ikusteaz, denen beharra dago izan ere eta. Europako langileria edo langileriaren izeneko erakundeak elkartzen ikustea garrantzizkoa eta pozgarria da. Noizik eta behin mundu honek gertakari pozgarriak eskeintzen dizkigu.

J. ELUSTONDO

bazkari onaren zarpagarria
eta txarraren estalgarria

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:
Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aldiz:
Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.
Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergetia - DONOSTIA
Telefonoak: 450313 eta 459723
Aptdo. 1381
Aptdo. 1381

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 65

DONOSTIA

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marcial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizkifia: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Zer da ezkertiar izatea? (I)

Konprenigarria da, ba, ezker «klasikoak» eta ezker «berriak», Euskal Herrian ere, «ezkertiar», «sozialista» eta beste izenlagun (adjetibo) ohoragarriak elkarri ukatzea: komunistek eta sozialistek, herbestean edo gartzeletan dauden gazte horietaz, edo berdin beren hezurak bazterren batetan utzi dituztenetaz, demokratik eta norbaiten kontrarioak direla, esango dizute gehienik ere. Baina, konfiantza aldera, txobinista burges-tipi batzuk direla ere, gustora esango lizukete. Ez dira deskuidatuko, ezkertiar eta sozialista direnik esaten. Eta aldrebes, «berriok» ezker «klasiko» haien ezkertasunean ez dute gehiegi sinesten: XIX mendeko azkenetako antinomia bati atxikirik darraizkio la, esango dizute. Eta deskuidatzen bazara, erre-bixionista-inperialista direla ere bai.

KONZEPTU BEREZIKI ERLATIBOAK

Beraz, ezker/eskuin konzeptuak bereziki erlatiboak ditugu. Politikan erabiltzen diren gehienak baino ere erlatiboagoak, eta hori bada zerbait esatea. Eskuinaz eta ezkeraz idatzi duten guziek aitortzen dute hori. Baina erlatibotasun hori ez datza esandakoan bakarrik. Zertan datza eskuindar edo ezkertiar izatea? Honelakoak, edo antzekoak, edozein Autoretan irakur daitezke:

—«Ezkerantz edo eskuindartzat hartu ohi dana, lan-baldintza bat da. Ez bata eta ez bestea, hutsik eta osorik, ez dira kondairan aurkitzen» (Txillardegia).

—«Ohar bat egin behar dut: ezkertiar izatea ez dela 'ezkertiar' izena erabiltzea» (Txillardegia). Mikel Azurmendi-Intxustik, esaterako, ezker klasiko dextente uzten zuen noizpait eskuin aldera (ik. JAKIN 34, 1969, or. 24): «Iragaitzaz berriro derradan nola komunist Alderdi gehienak, nola 'ezkertiar' politikagile zonalteak, nola 'aurrerako' mugida aintzek, zanzazio bera [gizonen arteko elkar zanzaptea, alegia] arratzen duten, agintaritzaren usainean: ideologiak bortsatzen dituzten, burruken jomuga motz bat (boterea soil-soilik) absolutizatzen dute».

Are garbiago mintzo zaigu Kolakowski: «...Sin embargo, su contenido ("ezker" konzeptuarena) resulta extraordinariamente nebuloso y es captable más bien con el sentimiento que con la inteligencia». Apenas es posible «determinar de una manera absoluta por dónde transurre la línea divisoria entre izquierda y derecha en la correlación de las fuerzas políticas de la sociedad tomada como un todo. Se habla de una izquierda en el partido de Hitler (...)». Eta: «La división de la sociedad en izquierda y derecha apenas es practicable. Se puede ser de izquierda con respecto a un determinado movimiento y a la vez estar a la derecha en relación con otro. Sólo en este significado relativo resulta posible emplear con sentido esas palabras». Areago, ez da imposible, gauza batzuetan ezkertiarri jokatzeko denak, beste batzuetan eskuindarki jokatzeko. Eta posible da, halaber, postura izugarri ezkertiar batzuk, zenbait kondiziotan, eskuindar gertatzea ere.

«Ahora bien, ¿qué es lo que queremos significar cuando decimos que un movimiento o una actitud son de izquierda con relación a otros? Expresado con mayor precisión, ¿qué es común a todos los conceptos de izquierda cuando se los aplica a todas las situaciones sociales? Cuando hablamos, por ejemplo, de la izquierda del partido radical en Francia, o de la izquierda de la socialdemocracia, o de la izquierda católica, o de la izquierda comunista, tiene esa calificación, empleada en contextos tan dispares, algún sentido común?». Kolakowskik aitortzen duenez, apenas dago galdera horiei erantzuterik.

Eta abar.

EZKER ABSOLUTOA ETA EZKER ERLATIBOA

Ezkerak totalismoa bere baitan beharrezkoa dela, baina haren esklabo bihurtzerik ez dadukala, esaten nuen bezala, esan liteke orobat: ezker, nolabait, beti ezker absolutoa dela, eta aldi berean erlatiboa. Ezkeraren azkeneko helburuek absolutorantz jotzen dute, baina praktika —praktika beti kalkulua inplikatzeko duenez gero— nahitaez erlatiboa da. Ez da bestegatik, mugimendu iraultzagile guziek iraultzaren fase diferenteak bereizten badituzte.

Guzi horrengatik, eta bistan dagoen beste arrazoi askogatik, dudagarria erizten diot Txillardegiren eritzia honi: «ezkertar dana, danetan da ezkertar; era berean, eskuindar (edo eskubitar) dana, danetan da eskuindar». Bai ote? Eritzi hori oso zabaldua dago gure artean, baina kritikoki probatu gabekoa dela iruditzen zait.

Har dezagun diborzioreen kasu konkretua, adibide moduan: eskuindar ala ezkertiarra da, diborzioreen alde ala kontra egotea? Ez dira eskuindarrak izan, diborzioreak eskubideen alde gehiena burrukatu direnak. Baina diborzioreen kontra egon diren bakarrik eta guziak, ez dira eskuindarrak izan. K. Marx, adibidez, eta bere arrazoiengatik, diborzioreen kontra zegoen. Eta egunotan berant, Horkheimer neomarxistak Paulo VI. Humanae Vitae enziklika defendatu zuen, halajaina! Beste adibide bat, oraindik: teatroan progresista eta abangoardista izango zen, baina Pirandelloren eritzi politikoa negargarriak ziren. Dali, ez aipatzea hobe. Maoren teoria literarioak guzi «iraultzagileak» dira; haren obra poetikoa formarik kontserbadorenean eta klasikoenean egina dago. Trotskik eta Goebbelsek arte moderno modu guzi

berdintsuan kondenatu zuten, kubismoa adibidez; etc. Ezker/eskuin konzeptuen usadiozko anbiguidadea adierazten duten adibideak, milaka aurki daitezke.

Berezikuntza batek zerbait lagun lezakeela, uste dut: profeta ezkertiarra gauza guzietan ezkertiarra da. Postura profetikoa hartu, eta postura profetiko hutsetan gelditzen dena, hots, kritika eta proposamendu jeneraletan ari dena, edozertan eta beti izan daiteke ezkertiarra. Berezko senaz bezala, instintoz bezala. Postura hori funtsean izpiritu bat besterik ez lait da, edozein gauzari buruz a priori hartzen (eduditzen) den jarrera jeneral bat, kasu bakoitzaren aurrean aktualizatuta. Baina ez dago gauza guziak profeta bezala tratatzerik. Profetak gauzei agindu nahi izaten die; baina gauzek berek ere agindu nahi izaten dute. Hau da, burruka eta ekintza bezalaxe, determinismoa ere badago historian. Honelako Euskal Herri bat, edo ikastolak, edo literatura, nahi nituzke, esatea, beste honek osatu beharko du: Euskal Herri honek, eta ikastolek, eta literaturak berak, gauzek berek alegia, honelakoxeak izan nahi dute. Praksian dabilenak, ba, beti neurriak hartuta eta kalkuloak eginez jardun behar izaten bait du, anbiguidade hagitze gehiago aurkitzen du, eta ez daduka beti profetak bezain «ezkertiarri» erabakitzerik. Agindu ezezik, gauzei obeditu beharra bait daduka. Teknikoak ez du profetaren ezkertiarasunik, praktikoak ez teoriokoak hainako ezkertiarasun garbirik. Alegia, izpiritu liberala edozertan da liberal; izpiritu ezkertiarra edozertan ezkertiar; baina izpiritu liberalak eta ezkertiarak ez dituzte beti, edozein problemaren aurrean, postura liberalak eta ezkertiarak hartu ahal izaten. Besterik uste izatea, edo besterik eskatzea, idealismo eta boluntarismo hutsa da, eta determinazio historikoei batere jaramonik ez egitea: izpirituak gauzen beren (barneko) legeak onartu beharrik ez dadukala, uste izatea. Gauzei gure izpirituak diktatu nahi izatea. Arras aitzitik, ekintzan posible da, ikastolen problemaren aurrean adibidez, ezkertiar zintzoak une batez postura «eskuindarrak» hartu behar izatea, batzuetan (Leninek ere mila aldiz egin zuen bezalaxe). Ikastolak —hots, gauzak berak— agintzen bait du hor zer postura hartu; eta ez norbere izpiritu liberala edo ezkertiarra aisa bere kontura. Besterik ikusten dugu, halare, eta izan ere, problema horiek «se abordan con presuposiciones (ideologikoak, gehienetan) que, si no están por debajo del nivel de la conciencia, al menos lo están por debajo del nivel de la discusión» (L. Dewart). Hau da, ez dago une konkretuko eginkizunen mailan. Utopien eta printzipio hutsen, hodeietan dabilenak bakarrik, lor lezake, edozertan eta beti ezkertiar huts eta garbi-garbi agertzea. Baina halakoak gauzetatik nahi lukeena, adierazten du; ez gauzei egin litekeena. Ez bait dio gauzari berari entzuten eta obeditzen: diktatu eta agindu egin nahi dio bakarrik. Eta, hemen ere, dialektikoak biak egin beharra daduka.

Une berean absoluto etaerlatibo izateak ezkeraren baitan sortzen dituen tirandurak, erakusteko, beste zenbait kasu ere aipatu ahal izango litzake: medioen problemak eskuindar bihurtzen duen ezkertiarrena, esaterako (gogora behinolako surrealisten patua; sozialismo radikalek jalgitako faxismo italiarrena, etc.).

Txillardegirena, ba (ezkertiarra gauza guzietan dela ezkertiar), zuzen iruditzen zait: 1) izpirituaz esanda; 2) ideologaz esanda (ez teora konkretuaz esanda, ordea); 3) eta ideal edo jomuga bezala. Ez, errealdade bezala, egunoro gertatzen denaren deskribizio bezala, eta ezta oraindikozko posibilitade bezala ere. Egunoroko ezkertiarra larriago eta trakeskiago ibiltzen da, moldegaizkiago moldatzen da, ideologiaren hodeietatik jaxita baldin badabil behinik-behin. Beste honek egiazkoagoa dirudi: «guziok agertu ohi gera... aldika eskuindar eta aldika ezkertar» (Txillardegirena hori ere).

Testuinguru honetan jarri behar da intelektualaren eta ekintzalearen arteko tirandura naturala ere (ik. Intelektualak eta ekintza-gizonak, «Huntaz eta Hartaz» liburua): ekintza-gizona ezin izan daiteke intelektual bezain ezkertiar. Lenin intelektualak askoz ezkertiarra da Lenin ekintzalea baino; Mao teoriakoa, politikoa baino ezkertiarra da. Eta, dirudenez, gure intelektual asko ere ekintzaleak baino, gure errealdadea ta posibilitadeak baino ezkertiarra goak dira. Eta hori ez da munduko gauzarik bidezkoena ta simpleena besterik: helburua ekintza konkretua ta burruka konkretua baino ezkerretarako ez balego, ez legoke zergatik ekin eta saiatu. Helburuan geundeko. Helburuan ez gauden artean, berriz, ezkerrean une berean absoluto ta erlatibo izan beharko du, helburuaren eta praktiaren arteko tensioa safratu beharko du, ta intelektualen eta ekintzaleen elkar-lana beharko da. Hortarako, ordea, lehenengo bion berezikuntza eduki beharko dugu. Ta ez dadukagu. Asnaldian dago eskatuta, baina agian asko falta da lortu arte.

«Ekintza-gizonak arrazoin du bere jokabidean, ez da zalantzarik; eta intelektualak ere arrazoin du berean. Egia du humek ere ekintza-gizona, adinaren-

tik eta ekintzaren beragatik, eskuindartzen ari dala seguratzeko duenean. Hala da. Utz, beraz, biak jokan: utz alkarri laguntzen, utz alkar osatzen. Ez ixilaraz intelektuala; ez geldiaraz ere ekintza-gizonaren lana, baizik eta oso xuxena ez dala... Alkar entzun ezkerre ongi ariko dira biak: tira-biran, baina historian ahal ditekian ondoenik, dudarik gabe».

«Ez bitez izan, beraz, intelektualak politika-agintari; bainan ez bitez izan ere, 'garbitasun-nahiz', politikaren 'likiskeria'-tik kanpo. Era berean, ekintza-gizonak, politikariek, ez bezate beren burua pentsararen mailan profetatzen har: entzun biziaiete intelektualak, eta ikas».

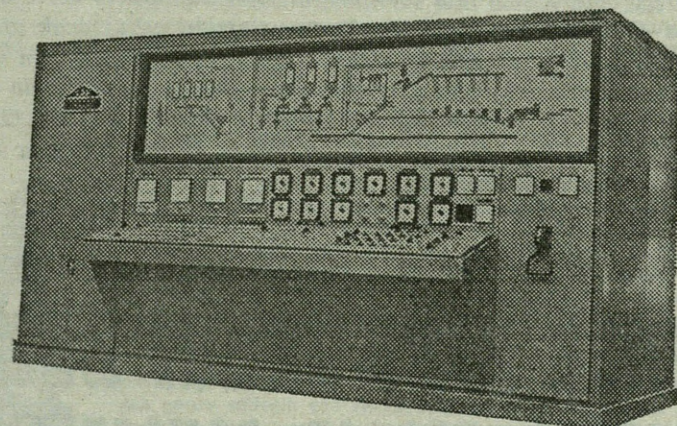
«Horrela bai: ezkertar politika bat egin ahal izango da».

«Gure Euskal Herriarekiko, bederen, jokabide hori proposatuko nuke nik» (cfr. «Huntaz eta Hartaz», or. 48).

Intelektualen eta Alderdi politiko konkretuen arteko harremanen arazoa ere testuinguru honetan ikusi behar da: ezker absolutoreen eta erlatiboaren testuinguruan. Intelektual batek ez daduka, jeneralean, Alderdi baten txartela eduki beharrik, Alderdi baten organizatuta egon beharrik, Alderdiaren «barruan» egoteko. Alderdian dagoena baino Alderdiaren barrurago egon daiteke, Alderdian batere egon gabe.

Eta beste problema hau ere testuinguru hortantxe dagoela, iruditzen zait: ezkertiarasun indibiduala, eta talde ezkertiarren ezkertiarasuna. Errazagoa da indibidualki gauza denetan ezkertiar izatea, talde bat gauza denetan ezkertiar izatea baino. Esaterako, errazagoa da Sartreentzat gauza denetan ezkertiar radical izatea, Frantziako Alderdi Komunistarentzat baino. Eta, jeneralean, Alderdi Komunistaren barruko intelektual batentzat baino errazagoa, kanpoko batentzat. (Jarraitzeko).

Joxe AZURMENDI

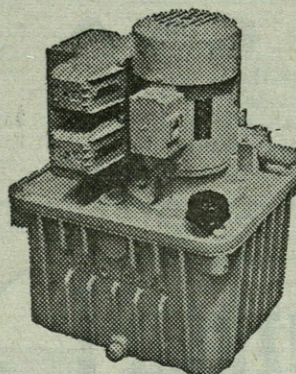

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Adarretan de maniobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER
WUPPERTAL-ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX-ROTH GMBH Alemania
RUHRITAL Sp A Olio-indarra. Italia
TUROLLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolasokietak (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 353840 (7 ari) ta 351860
Telef. 36173 GOIME E
Erakusketak eta denda:
Iparraguirre, 15-SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkeritza:
Euliojo Sardan, 18. Urrut. 220803-36
VITORIA

LIBURUAK

Langileria historian zehar

(II)

Bigarren Internazionala arteko langile mugimenduaren historiari buruz liburu bat argitaratu zigan Mikel Ugaldek 1971garren urtean. Haren jarraipena dugu 1973garren urtearen bukaeran eskaintzen digun bigarren hau.

Hura lehen parte bat izan zen eta han agintzen zigunez, gaurko egunerartekoaren jarraipena eskaintzen digu oraingoan.

Bigarren Internazionalaren sorrera, batzarreak eta indarra munduan eta Europan zehar. Errusia eta bere lehen iraultza, Lenin eta Urriko iraultza. Hirugarren Internazionala, bilerak bake bidean, Alemanian iraultza zapaldua, Internazional ezberdina, Comintern eta abar aztertzen dizkigu.

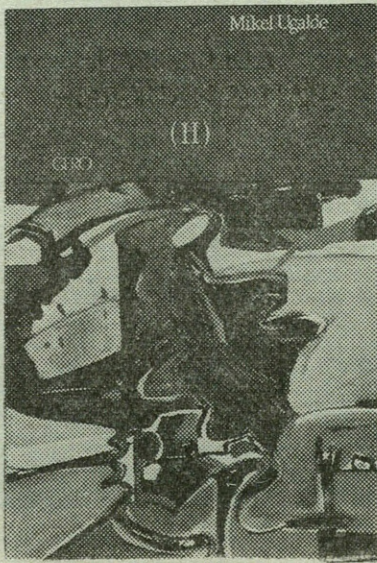
Langileria gure mende honen lehen urtetan, gertaerarik nabarmenenak, CNTren sorrera, kristau sindikatoak, sozialismoa, huelgak eta abar alpatzen dizkigu.

Espainiako langileria nola zegoen diktadurapean eta Errepublikan gertatzen ziren arte adierazten digu. Eta Euskal Herriaren industria giroaren eta Euskal Herriko langile taldeen berri emanaz amaitzen du Mikel Ugaldek bere bigarren liburu hau.

Azkenik langileriaz idatzitako bibliografia ematen digu.

Lan serioa eta zehatza dugu, urte luze eta neketsuen fruitu.

XIX garren mendearen azken hamar urteetan eta XXgarren lehen

erdian langile mugimenduaren bilakaerak dituen ezaugarriak bereziki aztertzen dira hemen.

Ez da inbestigaziozko lan bat. Ez da jakintsu talde txiki batentzat egin. Askorentzat eginiko liburu duzu.

Argiro, zehazki, hizkuntza zuzen eta erraz batez —egileak ohi duenez— idatzitako liburu duzu.

LANGILERIA HISTORIAN ZEHAR (II) — MIKEL UGALDE — GERO. 1974.

IRASTORTZA

ZINE

Luis Buñuel

Zinemagile ospetsu honen lana zenbait lerrotan biltzea badakit gauza ezina dela —zer esanik ez, amateurismoz gabiltzanontzat—, baina ene asmoa ikerketa labur bat egitea da, haren filmak hobeki ulertu ditzagun eta beren mamiaz aberasgai tezen. Izan ere, Buñuelen lanak zerbait garrantzitsurik baldin badu, bere sozial, sikologia eta burges kritika garrantza du («Diario de una camarera»; «El ángel exterminador»; «El discreto encanto de la burguesía»), nahiz eta garai batzuetan gogoko ez zuen filmaren bat edo beste egin, bere moralaren aurkakoak ez izan arren.

Ezin gaitzek filmaren ikuste hutsaz kontentia, mamia hausnartu behar dugu sakonki. Bera mintzo: «Publikoa atsegintzeaz beste, ikusle patxadatsuari ere bere mundua ez dela daitekeen onena ikuseraz lie-zazkiokeen filmak egin nahi nituzke. Honela, bere eskasean ere, lana eragingarria liteke».

«Cinema Universitario» aldizkariak berriz honela zioen 1959 an Buñueli buruz: «Gure errealtatearen itzultzearen lehen puntu bat liteke, egunerokoa eta kezka ororena: ikusi behar dugun errealtate hori». Zeren zineak ez du izan behar denbora-pasa ikusteko zerbait, baizik eta geure munduaren prolematika eta errealtatearen sakontzera, mundu jatorrago bat jasotzera bultzatuko gaituen zerbait.

Hau dugu Buñuel, errealtatearen aztertzaile bikaina, batez ere personaien barne-kezken.

1900. urtean jaio zen, otsailak 22, Teruel aldeko Calanda-n eta familia burges-kokkor baten altzoan. 1904ean Zaragozara aldatzen dira. Jesuiten kolejo batetan hasiko ditu ikasketak. 1920an, Madrilgo Ikasle Erresidentzian Garcia Lorca, Dalí, Alberti, Ortega y Gasset, Miguel Hernandez e.a. ezagutu ondoren entomologia karrera alde batera utzirik filosofia ikasten saiatuko da. 1923an amaitua du karrera berria. Parisera doa bide berri bila eta surrealismoaren garai helduenean André Breton, Louis Aragon eta beste surrealismo-jarraitzaileen multzoan aurkitzen da. Jean Epstein-en laguntzaile izanen da «La caída de la casa de Usher»-en eta

handik laster «Un perro andaluz» (1928) eta «L'age d'or» (1930) egiten ditu, zinemaren surrealismo-gailurrak. Mugimendu berriak barne barnean kutsatuko du Buñuel: giza barnearen liberazio bat eskatzen du, Buñuelen zinemaren konstante bat.

Holliwood-a joanen da gero, ostera Espainiara itzultzeko, nun 1933-an «Tierra sin pan» egiten du, agiri gogorra, inolako konzesiorik gabe, Las Hurdes izeneko eskualdearen inguruan. Lan honetan surrealismoaren influentziatik urrundu egiten da, sozial egoeraz kezkatutik. Espainiako gobernu errepublikarrak debekatu egin zuen filmaren erakusketa.

Espainiako gudua dela ta, Parisen arazo honi buruz filma bat egin duen susmurra zabaltzen da, Buñuelek beti ukatuko duena. Gero New York-eko Museum of Modern Art-en lan egiten du.

1947an Mexicora doa. Hemen «Los Olvidados» egiten du (1951). Filma honetan argi erakusten digu Mexicoko sozial egoera eta gizartearen ahulezia bere akatsak gainditzeko. Salaketa benetakoa, aniztatan samina izan den errealtate eta sentimendu bat adierazten duena, bestek jasaten duten zapalketaren agertzeaz ohore bat bilatu gabe.

Buñuelek ez ditu filmak gizonaren doilorkeria oinarritzen, personaiaren portaera baldintzen duten egitura desegokietan baino. Honek, barnean ukitzeaz aparte, eguneroko borrokan premia ikuserazten dio publikoari.

Mexicoko etapa betez gero, Espainiara itzultzen da «Viridiana» egitearren. Filma honetaz Cannes-en «Palma de Oro» delakoa eskuratuko du, eta filmagile espainiarizat hartua izanen da Espainian, orainsu gertatuaren antzera, Oscar-a lortzean.

Mexicon gorturik geratuko da, beste aragoiar ospetsu bat antzo, Francisco Goya alegia. Eritasun hau bide, gero eta barnerakoiago bihurtuko da, filmarik hoberenak lortuz: «Viridiana»; «El ángel exterminador»; «Belle de jour»; «La vía Lactea»; «Tristana»; «El discreto encanto de la burguesía».

Buñuel apurtzaile handiena da. Ez dio kontzientziarik lo harrerazi nahi. Ez die prolemei behin ere irtenbiderik erasten. Ikusleak aztertu beharko ditu prolemak eta soluzioak hautatu.

Buñuelen zenbait filmaren sakontzeaz, berehala jabetzen gara, erlijio kezka batez, hainbestetan ukatu zaiona. Baina erlijio kezka ez da-rama Buñuel sentimental kutsuko zinema bat egitera. Hala, «Nazarín»-en Evangelio-aren benetako mezua ikuserazten digu, eta «El ángel exterminador»-ean burges erlijioaren mitoa apurtzen du, e.a.

Bere jarrerakin bat etortzea ala ez gauza bat da, baina ezin dezakegu mundua fededun-ateo biko-tean klasifika. Buñuelena giza-erlijioa izan daiteke («Jainkoagan gizona bilatu behar da», dio Buñuelek), baina ezin horrengatik sutara jaurti, Jainko prolema baino gehiago, berari —dio A. Sanchez-ek— erlijioaren sozial garrantzia zaio axola. Beraz, ez da erlijioa Buñuelek borrokatzen duena (Nazarín; Viridiana; Simón en el desierto; La vía Lactea), baizik eta erlijio egitura atzerakoi batek sorterazi digun erlijio konzeptua.

Hau dugu Buñuel, gizona, bere zalantzekin, bere prolemekin, «guzak esateaz beste» katarsis bat bilatzen duena, bere barne-galderen liberazio eta argitaratze bat eginez.

Buñuelen filmetarik zenbait:
—Un perro andaluz (1928).
—La edad de oro (1930).
—Tierra sin pan (1933).
—Los olvidados (1950).
—Subida al cielo (1951).
—Las aventuras de Robinson Crusoe (1952).
—El (1952).
—Ensayo de un crimen (1955).
—Nazarín (1958).
—La joven (1960).
—Viridiana (1961).
—El ángel exterminador (1962).
—Simón del desierto (1965).
—Belle de jour (1966).
—La vía lactea (1969).
—Tristana (1970).
—El discreto encanto de la burguesía (1972).

XABIER PORTU

Baionatik

EUSKAL UNIBERSIDADEARI BURUZ

Heldu den udako euskal unibersidadeari buruz IKAS antolatzaileen buru den taldeak kontsulta edo inkesta bat egitea erabaki du.

Bainan joan den udakoaren ondotik eta lehen bilkura baten ondotik erabaki batz hartuak dira:

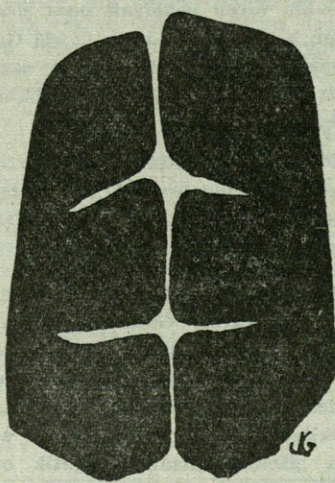
1. Lana nola egingen den: Hamaika egunez segidan aurretik aukeratu edo hautatu gaiak erabiliz.
2. Oraindik diziplina batz hartuak dira. Hona nola:
 1. Linguistika, literatura: L. Mitxelena, A. Irigoyen, M. Mourguiart, J. Haritschelhar, Y. Sarasola, X. Kintana.
 2. Historia, geografia, pre historia: J. Intxausti, M. Goienetxe, F. Zabala, J. L. Lizundia, Aizpuru, San Martín.
 3. Antropologia, filosofia: J. M. Barandiaran, J. M. Satrustegi, P. Xarriton, J. Altuna, P. Iztueta, R. St-Jean.
 4. Droit, sciences économiques: P. Zabaleta, Monreal, Saint-Esteben, G. Antsola.
 5. Zientzia: J. R. Etxebarria, C. Arluket, C. Santamaria, Txilardegi, I. Ararte, I. Laranaga, R. Gorostidi.
 6. Pedagogia: A. Lertxundi, P. Altuna, P. Elgezabal.
 7. Edergintza: ???
 8. Antzerki, zinema. D. Landart, T. Monzon, P. Larzabal, Dakosta, I. Gallastegi, X. Irigaray.
3. Diziplina bakoitzak izanen du buru bat eta horren lana izanen da bere kideekin ikustea lana nola egingen den hamaika egunez.

Erran behar baita gertaera batzuen gatik jende guti etorri dela lehen biltzarrean, joan den abenduaren 27an, IKAS-eko batzuek zerbait galdere agiten dituzte beraz Euskal Unibersidadean parte hartu nahi dutenei.

1. Hautatu diziplinekin badea aski ala behar litazke zerbait gehiago eta zoin? Ala zerbait gutiago?
2. Diziplina horien barnean zoin gai behar litazke landu?
3. Nor litake gai horien erabiltzeko egokiena?
4. Nola behar litake lana egin: mintzaldiak eginez? Mahai beribilak, taldeen artean lana banakatuz?
5. Eguna nola zatika? Goiza, arratsaldea, arratsean?
6. Bertze oharpenak...

Otoi, errantzunak bidali IKAS taldeari lehen bai lehen eta berantetik otsailaren 15 eko.

IDAZKARITZAK

Donosti-Aurrerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru aurreratzea
Baserri, lur-trasnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan etorriak

Baserriaren alde

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

MATADERIAK

Brabanteko Vee-en koperatibak mataderi berri bat egin du lehengo zaharraren aldamenean. Lehengoan, astean 10.000 zerri iltzen ziren, oraingo berri ontan 20.000; gainera emendik urte pare baterako aziko dute gehixeago eta 26.000 ilko dira.

Europako mataderirik aundiena izango da. Baditu 14.000 m2. luze-zabalean eta oietatik 1.000 ofizina eta kantinak artzen dituzte. Lanerako jendea ordea, lehen 500 ziren eta emendik aurrera 650 aski izango dira, nahiz eta lehen alako bi eta gehiago zerri ilko den.

Brabanteko-Vee-en koperatiba ontaz gainera Holandan bada beste koperatiba bat ere, aragia prestatu eta saltzen duena: Arnhem-ko Coveco. Onek 880 milloi florin-en gaiak saldu zituen 1971 urtean.

Orra bi mataderi aundi askoak. Ez dituzte olako asko beharko nazio guztiko aragia manejatzeko.

Gure artean ere aspaldixotik ari dira esaten, errietako zenbait mataderi ez daudela kondiziotan eta itxi egin behar direla. Berriak egiterakoan ordea, ez lirake gaur ainbat egingo, gutxi batzuk baizik. Gure belarrietaraino iritxi diren azken albisteak diotenez: Irungo Monterorena, Donostiako arakiñen gremiokoa, eta Oiñati-Bergara inguruan bost-sei errik egingo duten ori, izango dira aurrerako. Iru Gipuzkoan.

Zenbait baserritar kontu aukeratzeko, zekorria nahi duen tokira saltzerik ez duela izango-ta, besteren mende geratuko ote den bildurrez aidean jartzen da. Bere zekorrarekin besteek nahi dutena egingo diotela alegia, eta mataderiak gutxitze ortatik, kaltea besterik ez ote zaion etorriko.

Baliteke. Ez dakit nik, ori baserritarren mesetarako edo kalteetarako izango den. Nik esango nuke, gaur bertan ere, nahi duten guztia egiten diotela. Ara lehengo batean zer gertatu zitzaion bati, Gipuzkoako mataderi batean.

Goizean esandako ordurako eraman zuen bere zekor ori mataderira eta an geratu zen, bere zekorrari iltzeko txanda etorri arte. Zekorria il eta larrutu zutenean, prima gora behera zala-ta, segituan pixatu zuten. Baserritarrak, ez da arritzekoa ta, erne zeduzkan belarriak, bere zekorraren pixua aditzeko. Baskuleroak pixua kantatu zuenean, listeroak apunta zezan, garbi aditu zuen zenbat zan pixua: 334 kilo.

Ondoren txartela eskatu zuen. Baiña goizeko amaika terdiak baitziran artean, arratsaldeko irurak arte ez zedukatela txartela ematerik erantzun zioten. Orduan baserritarra, irurak arte ez itxogiteagatik, an alfer alferrik zegoeleta etxera joan zen.

Andikan egun batzuetara pixu orren txartela eskuratu zuen eta orra non ikusten duen: 327'50 jartzen duela, berak aditu baiño sei kiloterdi gutxiago.

—Nola zitekek hau? Beroarena ere ezin zitekek orrenbeste izan; emen bazegok zerbaiten okerra eta arpegi ematera joan zen.

Beterinarioka lehengo kolpetik beroarena 4,50 kilo zela esan zion; eta baserritarrak ezetz, 3,50 behar zuela gehienaz ere.

(Legeak % 1 agintzen baitu kentzeko beroarena).

Ondoren ikusi zuten liburua; egun artako besteen artean, antxe zegoen bere zekorraren pixua ere jarria eta beroarena... 4,50 kendua.

Ori garbi dago. Liburuan bertan azaltzen da legeak agintzen duen baiño kilo bat gehiago kendu ziotela. Bestea ez dago konprobatzerik, beste bi kiloak non izkutatu diren alegia, itzak aizeak eraman baitzituen eta pixatu zuten une berean, ez zioten eman nahi izan pixuaren tikea. Izan daiteke baserritarrak gaizki aditzea ere, nahiz eta berak ez duen ala uste, baiña...

Baserritar orrek berari gertatua kontatu ondoren galdera aukeratu egiten zizkidan: mataderi batean ez al dira gauzak zuzenago egin behar? zergatik ez idaten eman behar pixuaren tikea Baserritarra fidakaitza dela? bai behar ere; zein kaleko ez da fidakaitz-tuko olako batzuk egiten badizkiote?

Ahulari ahulgarrria etortzen zaiola zioenak, bazekien zerbait munduko berri.

BERRIAK

EZ DA ETSAI TXIKIRIK

Edozeinek ikusi du noiz edo noiz patatari ostoa zimurtu, kizkurtu, bildu eta azkenik ihartu egin zaiola. Gaitzak joa dago, esaten dugu. Baiña ze gaitzek? Eta ez pentsa ajola gutxiko gaitza denik. Orain urte batzuk, Ademanian, Babiera guztiko pataten erdiak gaitza onek jo eta alferrik galdu zituen. Patata urte txarra izan zuten.

Ortan aritzen diren bizjakintzalariek, pentsatzen zuten bai, xomorreren bat izango zela, ostoa kizkurtu eta patata galtzen zuena, baiña ezin topatu xomorro ori.

Ez zen errexera. Tabako orriak ere, arrapatzen dute ostoa zimurrerazten dizkien gaitza, eta ura ere, xomorro batek sorteraia da; baiña patataren ostoa, 10.000 aldiz gutxiago egon ohi da, gaitza sortzen duen xomorrotik. Gainera, xomorro au ikusiko bada, 50.000 aldiz aundiago egin behar da mikroskopioan, eta alere orratzaren buru bat ainekoxea ikusten da.

Txikia da benetan baiña etsai gogorra, gure eguneroko janaria arriskuan jartzen duena. Orain, ikusi dutenean, menderatuko al dute. Etsaia txikiena izanda, ere aintzakotzat artu behar dela, zioenak, ez zioen ez gezurrik.

SANTIAGOKO FERIA

Joan den urte ortan, 41 aldiz izan da feria Santiagon eta ganaduen salerosketa dalata, 1.015 milloi aldatu dira eskuz.

Saldu diren buruak kontatzen baditugu 112.000 izan dira gutxi gora behera. Oietatik 47.000 gizentzeko zekorrak eta beste 48.000 zerri.

Saldu diren bekorrak nora joan diren begiratzen badugu, 40.000 Galiziatik kanpora irten direla azaltzen da eta oietatik, 18.000 baiño gehiago, Cataluñaara joan.

Prezioei begiratu ezkerre berriz, zekorrak bataz beste 11.233 peztan saldu dira eta zerriak berriz 1.141 peztan bakoitza.

Dato oiek ikusita gauza bat agertzen da garbi: Galiziako baserritarrek ez dute ohiturarik, guk bezala, zekorrak urtera arte etxean azteko eta gizentzeko. Txahalak txikitan saltzen dituzte, bestek azi eta gizendu ditzan. Zergatik ote da orri? Zerriak ere ikusten denez umetan saltzen dituzte, eta ez garesti.

SALDU ETA EROSI

Feria kontutan ari geran ezkerre esan dezagun beste au ere. Santanderko Carrejo erriko feriplazan gertatua.

Ganaduzale batek "tudanco" arrazako 4 txekor saldu zizkion tratolari bati 57.000 peztan. Baiña saldu ordutik trixtura sartu zitzaion gizonari eta kopetea eta lepondoan ihurtzi eta azka egiñez agurtu zituen. Ezin, ordea, lasaitu gi-

Feriplazak, gutxi baiño lekuz askoz erosoagoak izatea, nahi litzake.

zona inolaz ere, eta andik piska batera, an doakio tratolariari ia erdi negarrez, zekor oiek gabe ezin duela etsi esatera.

Tratalariak ordea, ordurako beste bati utziak zeduzkan 60.000 peztan saldu zezaizkion. Ganaduzaleak, saltzaille berria topatu zuen bezain aguro, pagatu zizkion amabi milla duroak eta "bere" zekorrak erosi.

Berriz ere kopetea ihurtziz esaten omen zien: "ez nizkian askotan iru milla peztan obeto gastatuko".

Orri esaten zaio ganadu "zale" izatea, eta nik esango nuke, gaur baserrian segitzeko, olakoxe kariñoa izan behar zaiola ganaduari; bestela denak saltzeko tentazioan eroriko da.

FERI TOKIAK

Bizitarako ganadua errexago eta erosoago saldu eta erosi ahal izan dedin gobernua feritokiak antolatzen ari da. Feriplazak, gutxi baiño lekuz askoz erosoagoak izatea, nahi litzake.

Ortarako nekazaritzako ministroak azterketa zehatz bat egin du, non eta zenbat feriplaza behar diren ikusteko. Kontuan euki da, probintzi batetik bestera ganaduak saltzeko errexetasunak behar direla ere.

Santander eta Asturiasko ikasketak egiña dago eta Euskal Erriko iru probintzi auzena ere martxan. Plan orren arabera ara non izango liraken feritoki oiek:

Lehenengo maillako 2: Torrelavega eta Pola de Siero (Asturias).

Bigarren maillako 6: Tolosa, Bilbao, Gasteiz; Solares eta Reinosa (Santanderren) Aviles (Asturias).

Irugarren maillako 14: oien artean Azpeitia, Gipuzkoan eta Mungia, Bizkaian.

Orain arte egiten diren gainerako feriak ere ez dira debekatuko,

baiña salerosketarik gehiena oietara bilduko da. Bestalde izendatu diren erri oietako aiantamentuei, egin behar diren obrak egiteko, diru laguntza nekazaritzako ministerioak emango lieke, presupuestoaren erdia.

Lehenengo feriplaza egiña, bukatua eta martxan dago. Torrelavegako da. Bikaiña eta eroso. Emen ere orrelakoxe batzuk egiten badizkigute... datozela lehen bait lehen.

KAKALARDO PELOTA-GILLEAK

Australiak baditu orain 30 milloi buru behi ganadutan. Larrean dabilzala, belazean bertan egiten dituzte kakapillak; baiña lehorte eta antxe geratzen dira illabetetan edo urtetan, eta jakiña, aien parean ez da belarrik berriro jaiotzen.

Gorotz pilla oiek, 12 milloi hektarea estaltzen omen dituzte eta nola ala lurraren azaletik kendu egin nahi, berez ez baitira desegiten.

Ortarako sekulako kakalardo pilla eramaten ari dira Afrikatik. Kakalarduok zuloak egiten dituzte gorotz pilletan, janaria ere orixe dute, gainera pelota batzuk egiten dituzte ximaurrekin beren arrautzak gordetzeko. Andik bi egunerako, gorotz pilla izkutatua dago lurpean. Ez da olako golderik.

Munduko beste alde guztietan badira kakalardo pelotagille aukerak, baiña ez Australian, an ez baitzen behirik orain 150 urte arte.

Kakalarduok eraman ala, aukuratutako puntu batzuetan jartzen dituzte, eta gero beren gisara zabaltzen doazela utzi. 400 metro luze-zabalean zituen belaze batean utzi eta dagoeneko, andik 75 kilometrotara iritxi omen dira. Orain belazeak, gainera garbi eta azpian ximaurtuak geratzen dira belar berria jaiotzeko prest.

Gizonak zer ez luke sumatuko besteren lanari zumoa ateratzegatik!!!

SALBAZIOA ETA LIBERAZIOA

ON KOSME LARRI

Aurten, urrian, munduko gotzaiak Sinodoan biltzekoak dira, Erroman. Gaia, ebanjeliakuntza eta sakramenduak izango da.

Batzar hori, alde aurretik gertatu beharrekoa dute. Erromara joan eta, hutsetik has ez daitezen, eta in saecula saeculorum han egon beharrik izan ez dezaten, eta, batez ere, laboratoriorio lan gerta ez dadin.

Hori dela eta, Frantziar datoren irailaren 13rako deia egin dute, gotzaiak, apaizak eta zenbait sekular biltzeko, gai berari buruz.

Dagoeneko, halabaina, istudiatzen hasiak dira. Urtarrilaren 5-6an egin dute batzarre bat Parisen: 32 gotzai, 43 sekular (mugimendu desberdinetako ordezkariak), 7 monja, 6 fraide, 9 idazkari nazional eta 11 apaiz diozesiar.

Batzar horren gaia, haxe zen: "liberazioa eta salbazioa". Itxuraz, gai inoxtentea. Izatez, ordea, leherkaria. Gogora dezagun, esate baterako, Elizen Kontseilu Ekumenikuak sortu duen istilua bikote horren ondorioak direla eta. Kontseilu hori, izan ere, askotan mintzatu izan da gai horretaz. Datorren urtean bertan, Djakarta-n (Indonesian) biltzeko da antzeko gai honi buruz: "Jesukristok salbatu, askatu, batu egiten du".

Harira itzuliaz, ordea, zein da konkretuki aipaturiko gai horren inguruan datorren prolematika? Liberazioa eta salbazioa delakoan, alegia. Lehen-lehenik, sakona dela esan behar, eta oso korapilatsua. Jesukristok dakarren salbazioak eta gizon-emakumeek, politiko-sozial morrontzatik ateratzekotan, biltzen duten liberazioak, zein lotura dute, ezer baldin badute? Edota zer alde dago bien artean? Uztartzerik ba ahal dago biak? Nola? Gaurko gizon-emakumeen askatasun gogorrik zein lotura du ebanjelioak aldarrikatzen duen askapenarekin?

Sozial eta politika zuzengabeke-ria ez ahal da bekaturik nagusiena, Jesukristok guztien gain kendu nahi izan duena?

Aia, paradisia, geroko arazo huts izan zen.

Ez da, beraz, gai inoxtente horietakoa. Eta, hain zuzen, aipaturiko Parisiko batzarrean "xexenik" asko izan zen.

a) Batzuentzat, Kristoren salbazioa politika aldetik hartu beharrekoa litzateke. Hauentzat, kristaua ez daiteke zintzo eta leial joka, giza jasokuntzari politika mailan ekin ezen. Salbazioak, giza maila arteko berrokatik etorri behar du. Eta Elizak berak ere, politika askapidezko mugimenduetan busti behar ditu bere praktikak: bestela ez luke bere egitekorik beteko.

b) Jakina, ikuspegi hori irentsi ezinekoa zaie kristau kontserbadoreei. Hauentzat, Kristoren salbazioa beste izaera batetako da, eta gizona, nahiz zapalkuntza handieneko egitura politikoetan hankapetua egon, salba daiteke, zapalkuntza horren aurka burua altxatzen saiatzen ez bada ere.

Bi postura arras desberdinak. Parisiko batzarre horretan agertu direnak. Hain zuzen, Philippe Warnier-ek deklaratu duenez, galdetzeko litzateke, talde batek eta beste Kristo bera eta Jainko bera sinesten ote duen. Dena den, dio autore berak, batzarreak autokritika gogorra egin du Elizaz: asko eta askotan, apezzeria zapalkuntzazko egituren morroi itsu izan delako. Gainera, hau erantsi du: Kristau askok fedea galdu izan duela borroka politikoan sartzean.

Beste batek, Liégé-k, honela deklaratu du: "Azken hiru mende gero, giza askatasun mugimenduak izan dira ateismoari indar eman diotenak. Baina, alderantziz, hau gertatu da: fedea dela kristauak askatasun mugimenduetan sartzea bultzatzen dituen. Liberazioaren

eta salbazioaren artean joan-etorri bat badago; horren arrazoiak azaltu egin beharko lirateke".

(Oharra: Lerro hauek, gehienbat, Henri Fesquet-ik hartu ditut, Le Monde 9-1-74).

KOMUNIOA ESKUAN

Madrideko diozesian, Tarancon artzapezpikuaren baimenaz, komunioa eskuan ematen hasiak dira.

Ez naiz legegizon profesionala, baina pentsatu dut, bide hori hartzeko, legeari zirrikuren bat bilatu diotela Madriden.

Nere aldetik, honetan nago. legea interpretatzeko gogo ona behar dela, eta zentzu jator apur bat, eta pentsatu, larunbata dela gizonarentzat, eta ez gizona larunbarentzat.

Hau guztia, puntu horretaz aspaldi honetan erdal egunkariak ekarri dizkigun artikuluei buruz.

KRITIKA ELIZA BARRUAN?

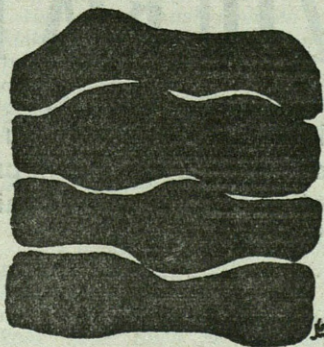
Orain zenbait urte, pentsatu ere egin ez zitekeen gauza zen hori. Aita Saindua kritika? Gotzaiak kritika? Gaur besterik ikusten dugu.

Hona etsenplu bat gehiago. Gremillion jauna "Justizia eta Bakea" delako erromatar batzordearen idazkari zen 1967tik. Dimittitu egin du orain, eta arrazoiak, batzorde horrek oraino bere bide jakinik topatu ez duelako.

Orain zenbait egun, arrazoi hori honela azaldu du: "(Aipaturiko batzorde horretan) Ikusmodu desberdinak ageri dira gure artean, bai programei buruz, bai eta lanbideari buruz, horietatik asko erromatar Kuriarentzat gauza berri direlarik. Gainera, erabiltzen ditugun gaiak berak ere diskutigarriak dira. Lanbidea bera ere eztabaidan ipin daiteke: diplomazi bidea ala salaketa publikoa?, gerorako iharduna ala berehalakoa?, eta zein aukerabide hautatu? Eta Gotzai Batzarrei ere iritzia eskatu beharra. Esan dezadan beste behin: sarritan, tokiko Eliza, Erromako Estatu idazkaritza bera baino kontserbadoreago da, eta, kolektibitate printzipioaren araua, Gotzai Batzarrekin eduki behar izaten dugun amairik gabeko ezbaia, gure talde honek irrikiz espero dituen erabakiak atzeratu egiten ditu".

Horra kritika modu bat. Eliza osoak, gotzai guztiek bat-etorri behar dutelakoaren izenean, ezer egin gabe egon. Horra ezer ez egitean, edo ia, bat-etortzeko jokamoldea. Eta ahazten delarik, hori, goikoei eta zapaltzaileei jokua egitea dela.

AMUNSA

ON. KOSME: Txepetxak baiño buru tikiagoa duk ik, Jokiñ. Eliz "klerikalari" utikan esan bear zaiola, orain bezelako apaizak apapa doazela, apaiz kutsu utsezko Elizari ostiko eman eta Jainko-erri izango dan Eliza bear genuela. I, eu, Zer aiz ba? Barkillerua? Nork bere buruari arrika dagiona, Santageda bidean zegok, Jokiñ, Santageda bidean...

JOKIÑ: Polliki, polliki, On Kosme. Zaarragoa izateak ez dizu gero nola-naika mintzatzeko eskubidea ematen. Frantziako Gotzaienak dira pentsakizun oriek, eta nere aldetik, komentario koskor batzuk baizik ez ziran; nere irakurgaiaren mami eta gaia, alegia.

ON KOSME: Bai, bai, Frantziatik zetorkiguk osasuna. Andik etorri uan bikini; orain laister zetorkiguk monokini; eta gerora, ikusi al izango dizkiagu frantzesak Eskapulario eta San Prantziskoren soka utsez jantzirik.

JOKIÑ: Adar jotzeari utzi zaiozu, On Kosme, eta mintza gaitzen serioski. Frantziako Gotzaiak apaizak nai dituzte Frantziako Elizarentzat. Apaizik gabeko Elizarik ez dute nai. Orain arte izan diran bezelako apaizei «Xapi» egiten die gaurko munduak. Aparteko kasta, apaiz kasta, Eliz barnean ez da geiago nai. Apaizak bai, baiña Jainko erri eta kristauen zerbitzu eta morrontzarako baizik ez.

ON KOSME: Ik zer uste duk? Kondesito edo Markesito, lerre jario oietako bat, izan dela On Kosme? Erriaren erdian, erria maitatu eta zerbitzuaz bizi izan gaituk orain arte apaiz geienok.

JOKIÑ: Bai, noski; Erriaren alde osasuna galdutako eta bizi eman-dako apaiz asko ezagutzen ditugu. Zure garaian, gerrate beltz artan, zure kideko apaiz geienok erriaren alde jokatu zuten gure errian. Odola ixuritakoak, erbestera, espeteratuak, nork ez ditu ezagutu garai artan? Txapela kentzen dut aien aurrean. Baiña, garaian garaioko apaizak izatea ez da arritzeko gauza; sasoi artako giroak beste gauzarik ez zuen eskatzen eta erriaren alde jokatzeko zuten apaiz on aiek ere; jauntxokeria batean egin oi zuten beren erria maitatu eta zerbitzea. Apostoladutza, administrazio eta Gobernu apaizen joko utsa zen; erriarekin kontatu gabe berek soilki egiten zutena; gaur besterik nai litzateke Elizan: Kristau erri osoak arditzala bere eskuetan Eliz erantzukizunak. Apaiz, Jainko erriaren menpeko eta esaneko izan dedilla eta apalki, kristau taldeen morroi eta zerbitzari. Esan bearrik ez, bai erri eta bai apaizek beren Gotzai eta Aita Santuarekin elkartuta jokatu bear dutela.

ON KOSME: Ago ixillik, Jokiñ. Ameslari gizaajo bat dirudik. Nun duk erri ori? Gazteen artean? Nun, Eliz arazo eta erantzukizunetan bizi nai dutenak...? Berriketa ugari gazteen artean. Guk egindakoa desegin eta gauza berririk sortu ez. Gaur eguneko gazte txintxoek jokabidea auxe duk: Emazte baten jabe egin, etxe berri bat erosi, automobilak erosteko dirua aurreratu, komplikaziorik gabeko bizitza eraman. Ta... besteak? Tripa-zale, zurrutero, droga zale, larrujotzaile. Letania luzea duk. Materialismo zerri batean bizitzeko dirua bear eta diru ori lortzeko zernai egiteko prest zaudek. Oien eskuetan utzi Elizaren gora-beerak? Jokin izena ederregia duk iretzat. Emendik aurrera SIMPLIZIO deituko diat.

JOKIÑ: Badakit ez zerala benetan ari, On Kosme. Gorputzez pitin bat zaartzen asia zaude, kanpai-sokari tira ezifik nabaitzen zaitu erriak; espirituz ordea gaztea zera eta zuk badakizu gazteria ez dela dena ustel eta zikin. Minori koskorrek sortzen ari dira an eta emen; zaarrak baiño biotz zabalagoko gazteak dituzu; guk baiño errexago, beren biziak arriskuan jartzen dakitenak. Auekin osa ditzagun kristau talde koskorak. Apaiz geranok lagundu diezaiegun Eliz kompromisoetan sartzen. Minori ekintzaileen eskuetan datza Eliz eta munduaren etorkizuna.

ON KOSME: Ik dioan minori ori lortzeko bearrezkoak dituk eziketa eta erakusketak. Gu bezelako agure zaarrentzat ezinezkoa duk eginkizun ori. Gaurko gazteak aitona zaarrena "rolloa" entzun? Amar orduz lana egin eta nekatuta zetoze etxera; bapo, bapo afalduta, mus-aldi bat egin naiago diate.

JOKIÑ: Gauza zailla dela edonork kompreni dezake. Gaur guzia da zailla. Apaiz gazteak, eten gabe, gazteekin arremanak dituztela, bakarrik osatu ditezke, pitinka eta luzaroan, kristau talde koskor oiek. Guzian eginkizuna da, ordea, gutienez gure itzaldi eta sermoietan adieraztea Eliz erantzukizun eta kompromisoak apaiz eta sekular guzienak dirala. Galderatxo bat, On Kosme: Gaur egunean, zuen eskuetan dauden Parrokia oietan, zer dalata ez dituzue Sekularrekin batera Parroki administrazio eta goraberak eramaten?

ON KOSME: Ez aiz, i, ez orren Simplizio. Maltzurkerio ere ba aiz i galdera batzuetan. Gure Elizetan oraindik ERRETORE JAUN asko zegok. Kandela nola piztu, kanpaiak oola jo, aldarretan zer zapi jarri; guzi guzia eurakak erabaki bearrekoa izaten duk. Arkakosoak nola il ere, al balute, berak erabakiko liateke. Orlako ERRETORE JAUNAK irauten duten bitartean, iraungo dik Apaiz kutsuko Elizak.

Bestetik ordea ez duk Erretore eta paizen utsunea bakarrik. Gure Elizetara datorren jende ondraduak, berritasunik ez dik nai. Apaiz, Sakra mentu eta kultu utsezko Eliza ezagutu diate eta orain arte ezagutu duten Elizaren aldaketarik ez diate nai. Esan nieken nere Eliztarrei Junta baten bitartez Elizaren gora-beerak eramango genituela. Ta... badakik, Kasildak esan zidanek, zer komentario egin zuen Donato Konkorek? Zaartzen ez ezik, txotxotzen ere asi zaiguk On Kosme; Gure eskuetan arranpola utzi nai Elizako gora-beerak. Guk bere eskuetan utzi bearko zetiagu itaia, atxurra, sega eta... zimaurrea.

JOKIÑ: Ez naiz batere arritzen Konkoren erantzunarekin. Zuen gaurko jauntxokeria izugarria zan, On Kosme. Pazkoakoa egiteko ere, dema proba ikusteko bezelaxe, txartela artu bear zan. Txartel oietako bat nere begiz ikusia dut erri koskor batean: «Examinado en doctrina cristiana - Tercer año triunfal». Jauna artzeko ere apaiz baimena bear. Orrelakorik... Zuek zedorri ere aundiak egiña zaitugu. Oroitzen zara? Zuk galdetu zenion Joxantonio Okerrari: —Zerura joateko bearrezkoa alda Konfirmazioa? Ta... arek erantzun: —Ez da itxura aundirik, amalau urte badira gure errian Obisporik agertu ez dala beintzat eta... Zapla! masailleko bat eman zenion. Eta ez zan aur tipia. Ogei urteko mutil sendoa zan.

Berriro txarteletan, amabi urteko Justino Motzari atzekaldean eman zenion ostikadea? Zuk galdetu: Aita Jaungoikoa al dek? Eta berak erantzun: Obe bai; Igeltzerua eta konporme. Ez zuan jaso Justinok txartelik, baiña bai beltzune zabala Ipur-masaillean. Urrengo egunean algaraz zenion: Atze-aldeko aundiura jexierazteko jarri al dik emplastoia ire amona Piñasik?

ON KOSME: Oa emendik, lotsagabe ori, zaarrak errespetatzen ez dakizuen jendearekin ez nauk piyo. Jainko Erriaren Eliza orde, adar jotzaileen Eliza errexago egingo dezue zuek, bai.

JOKIÑ: Ortarako zerorri ere ez zera makala. Baiña ez aserratu, On Kosme. Oinbeste arazo beltzen artean, par piskat egitea ere, bearrezkoa zaigu ta. Urrengoan serioski mintzatuko gera. Urrena arte beaz.

AROSTEGITAR JOK

«Kontserbadoreentzat, gizona salba daiteke zapalkuntza horren aurka burua altxatzen saiatzen ez bada ere...»

mutriku

ALKOLISMOARI BURUZ

Igaro zan astean esan bezela, Urtarrilaren 21, 22 eta 23an, alkoholismoari buruzko itzaldiak izanarazi ditugu. ALCOHOLISCOS ANONIMOS eta AL-ANON bazkunak, JAUJA-ko gazte sail eta guraso taldearen laguntzarekin eratuta. Azken garai aietan, alkoholismoari buruz itzaldi asko ematen dira, izan ere gai au gaurko egunean bearrekoak degu. Leendabiziko aldiz, aurtan eratu dira gure errian alkoholismoari buruzko itzaldi auek, eta egia esan, ezaztasun osoarekin azaldu ere, adieraziz alkoholismoa zer dan, nondik eta nola sortzen dan, bere gaxotasun eta bere ondoren txarrak.

Ona emen bertan erabilli ziran jardunaldien gaiak:

Urtarrilaren 21ean, "Alkoholismoa ez da bizioa, gaitza da". NARRROS sendagillak izanarazi.

Urtarrilaren 22an, "Alkoholismoa nola ikusten dute alkoholikoak" Euren artekoen jardunaketa.

Urtarrilaren 23an, "Alkoholikoa eta bere sendia". AL-ANON-ko senditaldearen elkarrizketa.

Bertan erabilli ziran gaiak gure errian ez-egunak izanik, entzuleak ixil eta ardura aundienarekin jaso zuten izketaldien jakinbide guztiak, eta baita itzaldien ondoren elkarrizketa interesgarriak sortu ere.

ALKOLISMOA EZ DA BIZIOA, GAITZA DA. Baita ere asko edanez, bat alkoholiko izatera eldu ditekete. Beraz, bi gauza ezberdina dira.

Ala ere zenbat eta zenbat zurrutakeri, zaar eta gazte, gisaseme ta emakomeen artean, goiz eta arrats, astero ta jaiero etengabeko jardunean. Zenbat alperrikako edate, edari naasketa, eta beste zenbait nolanaiko edari geren buruen kaltegarri, sendikoen lotsagarri eta gizarterako itxuskeri delarik.

Bainan bost ajola! Ala ere zenbat eta zenbat zabalkunde edo pubizidade, aldizkari, isparringi, irratia, telebistaren bidez ta abar. Joan zan urtean 2.600.000.000 peseta, koskatu omen zan edarien publizidadea, onen ondorenak, nork jasan?

Bazkun auen antolakizunaz ere zerbait jabetu giñen, eta garrantzi aundikoak dirala esan dezakegu, batez ere gaurko egoerari begiratu, oso zearrezkoa gafiñera.

Alkoholiko eta AL-ANON elkarteak, lan asko egiten ari dirala garbi azaldu ziguten, eta beren borondate on ta lanerako griañak txutundurik utzi giñuzen. Ori da bikain jokatzera, eta lagun urkoa benetan maitatzera. Beraei zorionak ematea bidezkoa dala derizkiogu. Eta bukatu baino leen adierazi bearrekoak dala uste degu, onoko oartxo au: Bazkun oien laguntza bearrean arkitzen diran gaxoak zuzendu ditezke urrutizkiñ aietara: 230 00 Donosti edo Ondarruko 431-ra.

GAXORIK

Jakin degunez, aspaldi ontan gaxorik arkitzen da gure adiskide eta arrantzale jator Burgaña-tar Iñasio. Leenbai leen sendatzea opa diogu.

Egun batzuk gaxorik egon ondoren kalean agudtu degu Andonegi-tar Fermiñ "Lekonde" ere. Eutsi Fermiñ! Beste ogei urtean bizitzeko ez daukazu ajolarik.

ANDONEGI-tar Z.

oñati

Datorren igande, il onen amarre-rako, gertatzen ari dira txistularien erestaldi berezi bat Oñatin emateko.

Txistuaren posibilitate berriak azalduaz, Abenduaren 14-an izan zuten Donostiako Kultura Aretoko konzieto bikaina, Hernandez Arsua-ga zuzendari zela, uri-buruan sortu den «experimentazio» taldeak emanda. Osatzen dute 17 txistularik.

Euskal kultura gaietan azaltzeko, ekintza batzuk jarrita euki bear dituzte Gipuzkoan zear erakutsi ta emateko eta esaten ari geranez, leendabiziko Oñatin izango da, Garroa antzokian, datorren igande ta goizeko amaiketardietan. Uste dugu errera ona izango dula errian.

ZORROAGAN

Ezaguna dugu erri askok urtero izaten duten Santa Agedako eguna, aien artean gure erria sartuta.

Oñatiarrok, aurtan artu dugu beste bide bat ere goi-buru berdinarekin, Donostian dago Gipuzkoako zaar eta gaxoarentzat etxe bat, Zorroaga deritzana eta joan den urtarrilaren 20an izan dira bertan erriko ordezkari bezela, poza eta alaitasun apur bat eramanez.

Oñati abesbatza, Oñateko txistulariak, erriko dantzari txikiak, Lertxundi soinu jolea eta Kikio umore saltzailearekin eman zuten jai-aldi pozgarri eta alaitua.

Baita pozgarria izan bear zun Meza Nagusi berezia abestaldi eta dantzari txikien saioarekin.

Itxura denez, komeni da probintzian zear Santa Agedako gaxotegiaz bezela, kontzientzia bat sartu orren alde. Asiera or dago.

OTALORA

azpeitia

SAN SEBASTIAN EGUNA

Urtean zehar ospatzen ditugun jaiak, herrietako historian oinarriturik daude. Herri baikoitzak bere izaeraren kontestu barruan tajutu ditu bestaegunak. Herriari zerbait berezia adierazten dio; baina bestaegunak, herri-jaiak, herria du bere sortzaile, herriak ematen dio bizi eta arnasa bere ohitura eta izaeraz. Honela gertatu da Olenzaro, San Juan, ihante eta beste jaiekin.

Eta honela gertatzen da Urtarrilaren 20an ospatzen dugun San Sebastian erromatar gudari martiriaren egunez ere.

Heri asko da, alde edo moldez San Sebastian ospatzen duenik, herri askotan dago eliza edo ermitaren bat Erromako martiriari eskainia. Eta herri baikoitzetan modu difirentez oratzen da Sanduaren go-

razarrean. Kataluñan, Sebastian sanduaren eguna, folkloze kutsatua dago, Andaluciaren hegoaldeko herrietan, ihauterien antzo, dantza eta zomorro batzararak egiten dituzte. Burgosko zenbait hauzotan Erdi Aroko arropaz jantzirik kale-jiraka ibiltzen dira. Funtsean, Sandu honen gorazarreari erromeri, folklore eta ihante ikurra dario.

San Sebastianez, Azpeitian bi jostailu ditugu nagusiki: zezena eta danbor-joketa. Bigarren go h a u, danbor-joketa, ez da oso antxina-koa, gurean bederen duela hamasiren bat urtez honuztikoa. Ordea, ohitura hau gazte badadi ere ez du esan nahi herrian itsatsia ez denik, are gutxiago azpeitiarrek gogoko ez dutenik. Baina zezena, aspaldiko garaitatik ezagutzen dugun jostailua da gure herrian. Erdal letratan ere toki egin zaio usadio zahar honi "SOKAMUTURRA".

Zezenak, bere "ingurua" eskatzen du, besta-giroa sortu behar du, funtzio sozial bat bete. Zezenaren inguruan "rito" bat dago. Lehenbizi haundi-txikian ezagutu behar da, jakinlarri izaten da zenbat erralderen pixua duen. Zezen pixua apustubide izan da azpeitiarren-tzat eta irabazleari diru edo aforiak baino apustua irabazteak ohore gehiago eman izan dio, honela bista ona eta ganaduaren herri ikasiz zela frogatzen baitzuen. Zezenen pixaketak jendea multzoka bildu izan du eta Mezanagusian hainako isiltasunez entzuten ziren pixatzaileak ematen zituen xehetasunak. Usadio hau pittin bat ahuldu bada ere bizi bizirik jarraitzen du.

Zezena irten aurretikoa ttuntuna jotzen da, suzuria lehertu, zezenaren irtera herriari adierazi egin behar zaio addi addi egon dadin, lozorroan daudenak esnatu beharrez ari da txistularia, inguruko hauzoei ere dei egiten die, erren, nagi eta motelak erretira daitezen eskatzen du. Zezenaren aurrean laisterka eta saltaka, ausardi eta artea frogatzen dira, baikoitzaren gaitasuna nuertu, konplejoak usatu nahirik trebeki deihadar egiten zaio eta igurtzi leunaren orde zaplatoke fina eman.

Zezena ikuluratu orduko berriro kantu, musika eta dantzak; zezena alaitasunaren ikurrida bestaegunetan. Azpeitian bi egun berezitan ateratzen da. San Sebastian eta ihauteriz. Honela San Sebastianak eta ihauteriak lotura hertsia dadukate. Herriak era bereziz tajutu ditu. San Sebastianak ihauterien atari dira, ohitura, usadio, garai eta ritoz korapilaturik.

SAN SEBASTIAN JAIK

San Sebastian jaiek aurtengo urtean inoiz baino jendetza haundia goa bildu dute. Bezperatik hasi eta kale eta taberna guztiak jendez bete beterik ibili dira. San Sebastian bezperaz danborrada erraldoi bat ospatu zen. Herriko hamar elkartek parte hartu zuten, hauei laguntzen beste bost musika talde. Guztitara seirehun bat lagunek parte hartuko zuten bezperako danborradan. Urtaldeko jendetza ugari ibili da bi egunotan, ikusten dugunez 9peitiko danborrada, Donostiako Probintziako bihurtu den gisa, bailerako mailara heldu da.

Jazkerak ere denetariakoak gertatu: pilotari, arrantzale, laborari, sukaldari, eskozes, kosako eta batek daki zer gehiago.

Eguraldia ere halakoxea eta oso apaina, eta ikusgarria izan zen umetxoan danborrada ere. Ederra aurtengoan aukeratu duten erregina ere. Bikainan eta biziak Las-

turko zezen muturbeltzak, alaiak ilunabarrean Altuna maisuak jo zituen doinuak eta Osasuntsua neska-mutil gazteek zebilkiten umorea. Datorren urtera arte.

ANATSAN

donostia

BOLARIK

Ez dugu bolarien eta jokalarien berri haundirik ematerik izan. Bertsolarien eta bertso saioen berri ematen izan dugu nahiko lan. Gaur ere ez dugu gure orrialdean lekurik.

Baina Donosti inguruan jokatutak direnez gero, hementxe emango dugu bolarien berri.

ETXANIZ bolariari esker jaso ditugu berri hauek.

—oOo—

ERREGE egunez, Aieten.

1.—Santi Gorortxategi,	32 brillekin
2.—Joxe Furundarena,	31 "
3.—Joxe B. Erdozia,	31 "
4.—Nikanor Lizeaga,	31 "
5.—Aiako Zuloaga,	31 "
6.—Joxe M. Usabiaga,	31 "
7.—Antonio Garagorri,	31 "
8.—Bengoetxea,	31 "

—oOo—

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gafiñera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

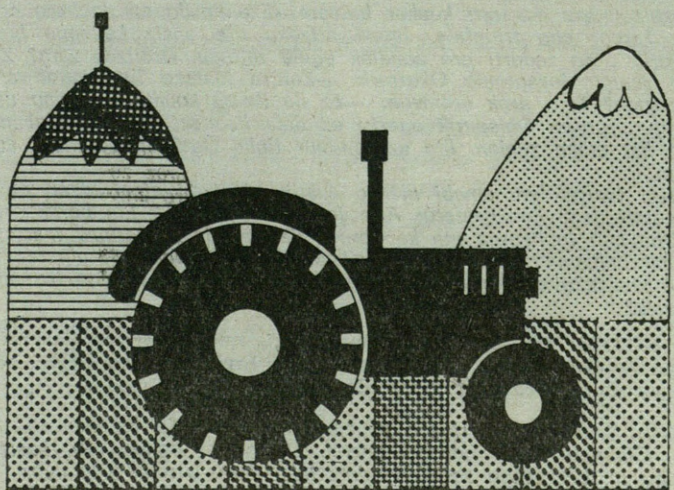
ERREENTERI

GIPUZKOA'KO NEKAZARITZA PIZTU ETA INDARTU

Gure ardurarik aundienetako bat, Gipuzkoa'ko nekazaritza piztu eta indartzea da; era ontan, probintziko aberastasuna geitu egiten bai dugu. Gure laguntzakin:

- maisterrak bere baserria erosi dezake.
- nekazaritzarako tresnak erosi.
- abereentzat dituan ikuluak berritu.
- kasta oneko beiak erosi.
- Gizartea atsegiñagoa egin.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

errenteria

HAU HERRI ZIKINA!

Behin ere ez gera Errenteria polita danik esaten ausartu. Nork berak bere txokoa maite badu ere, gauzak diran bezal ikusaten saiatzen gera. Gure herria oker eta aldrebes egindako herria da bai, eta horrek ez du erremediorik.

Hala ere, bada zuzendu ditekkeen beste gaitza, zikintasuna, alegia. Motellok, bazegok zer garbitua gure herri honetan. Gora begiratzen baduzu hor daukazu Kaputxinoetako anlegien, Zentralaren eta Papelearen keak. Itsasoko ur garbiaren orde, pasta eta zikina baino ez dakar gure Oiartzun ibaiak haruntz eta honuntz. Hemengo arraiak azken agurra aspaldi samar eman zituzten. Kaleek, batzuek txukun eta garbi irauten duten arren, ikastola ingurutako kaleek ez dute garbitasunaren izpirik erakusten. Badira, urtetan bukatu gabeko lanak Galtzaraborda eta Alaberga alde horretan.

SANTAESKEA

D. Manuel Lekuonak jakin erazi digunez gaur «santaeskea» bezala ezagutzen dugun ohitura, jatorriz bestelakoa da. Lehenago ez zuen gaurregun nabari zalon eske kutsurik. Gazteen jaialdia izanik, etxerik, baserriz baserri ibili ohi ziren koplak eta kantuak abesten.

Errenterian, ikastola, Ereintza eta Ibaikak bertan parte hartzen dutelarik, Santa Agueda bezperan kalez kale ikusi ahal izango ditugu lehengo bertsoak eskainiaz, lehengo ohiturei eutsiaz. Ez eskea egiaz, ohitura garbiari jarraituz baizik. Bejondeizuela! Gazteok egiten ez duguna, haurrek beteko dute.

EUSKAL ASTEA

Oraindik ere gogoan daukagu iaz Ereintzak antolatutik izan genuen euskal astea. Aurten ere beste horrenbeste ikusteko zoria izango ote dugu?

Gauden, gauden zai. Ez dezagula itxaropenik gal.

MAHASTI

areatza

Il batzuk izango dira, Areatzako barririk ez dala aldizkari onetan agertu. Au dala eta bestea dala, itxi egin deusat idazteari, baina guztiz aitzu barik barrir nago emen, barri batzuk emoteko.

IKASTOLA

Leenengo eta bein, Areatzako ikastilari buruz zeozer esatera noa. Urriaren leenengotan asi zan gure errian, ikastolako ikastaro barria eta amalau umetxo joaten dira egunero bertara, euren etxean ikasitako ikuntzan ikasketak egiteko. Ikastolara datorren andereño liraiña Arantzazutarra da.

Ikastola au parbularioa da eta Euskal Katekisis bezela antolatuta dago, baiña zoritxarrez ez dago Areatzako elizaren babespean, Arteako parrokoaren babespean baiña. Erregular Areatzako elizaren arduradunak ez dau onartzen, Areatzako umetxuak euren ikuntzan egin dagiezan ikasketak. IKARAGARRIA! Baiña Jaungoikoari eskerak ez dira pentsaera bordinetako ikastolari laguntzen dautsien ainbeste erritar.

ARRATIKO KORUA

Bigarrenaz, beste gauza bat bere aitzu gura neuke, eta Arratiko Koruari buruz da. Bizkai guztian oso ospetsua dan koru onen lan txalagaria, ezin da esan barik itxi. Eurrek Ageda Deunaren bezpera osoan, abestuen ateratzen daben diru guztia «atzeratuentzat» emoten dabe. Egun onetarako gertaute egoteko, Gabonetako jaietan asi dabez euren saioak. Kору onen laguntzagaz, «atzeratuentzat» daukagu ikastola bat Areatzan eta antxe batuten di-

ra egunero Arratian atzeratuak diran guztiak, andereño bi arduradun dirala.

Ez neuke amaitu gura idazti txiki au, areatzatarrei esan barik asi baria dogun urtean gogor jarraitu dagiela lan egiten, naiz eta neketsua izan, ba gero gauzak lortu orduan pozaldi aundi bat artzen da. Urte barri, ekin gogor lanari!

AREATZATARRA

tolosa

ERAKUSKETA

Munduko oihan eta basoen urtea ospatu da iaz. Hori zela-ta, gure herrian erakusketa bat ospatu zuen Eguberri inguruan J. Ansorena lagunak. Erakusketa hau Justizi Plazan izan zen eta argazkiez osatzen zen. Bertan azaltzen zitzaizkigun Tolosako zenbait zuhaitz eta lehengo Zumardi Zaharrekoak, oraingo batzuk ere bai noski, tartean.

Benetan txalogarria deritzagu Jexuxek agertu digun zuhaitzen aldeko kezka honi. Baina benetan ez dakiguna da, zer helburu zuen agerketa horrek, zeren eta bere argazkietan gehienbat kanpoko zuhaitzak erabili ditu. Beraz, zalantza bat geratu zaigu, alegia, bere maitasuna zuhaitz berezi batzueganako ote den —adibidez jardinetako zuhaitz erraldoi batzueganako— ala bestalde, gure mendi larrutuetan behar luketen benetako baso eta oihaenez maitemindua den. Horrela baltz, gure baso jator baten argazkia ere ez zen gaizki etorriko, Aralarako paagdi bat edo beste, edo ariztiren bat, inon aleren bat gelditzen bada behintzat.

Baina harritu gaituena izan da zedro batzuen argazkiak emanaz, benetako prolemaren sustraia, ez eta zeharka ere, ez duela ikutzen. Ekologia defendatekotasun berriz, ezin bestezkoa deritzagu aipamen argi eta garbi baten eman beharriari. Gure mendiak pifiu arrotzez inlnduta dauden garai honetan, derigorrezkoa zen astakeria hoiien salaketa bat egitea, eta behar bada haiek egitera bultzatu dituen zergatiak aztertzea ere.

Azkenik, erakusketa hori hitzalditxo batzuen faltan ikusi genuen, berari falta zitzaion adierazagri eza osatzeko, noski. Edozer modutan ere, zorionak J. Ansorenari, exemplu ederra eman baitie zenbait gazte berritsuri. Gutxienez ere bide bat uratu du eta datorren urtean hobetu eta indartu daitekeen arazoa dela uste dugu. Eta hori guzia lortzeko, talde lana derrigorrezkoa iruditzen zaigu. Pertsona bakarra, alegia, motz geratzen da nahiz eta bera baliotsua eta borondatezkoa izan. Zorionak Jexux!

OMENALDIA

Migel Soroari egin zaionarekin ari gara noski. Benetan inork merezi badu kirolarien artean omenaldirik, gure iritzian, Migel merezi du. Bai pelotaritzan baita bere bizitza arruntan ere, gizon izan delako.

Beraz, omenaldi herrikoil bat ondo ikusten genuen. Jaia ere behar bezala antolatua zegoen, partidu eta beste. Baina iritziak iritzi, zenbait gehiegikeria sumatu degu bertan, baita «aprobetxategi»ren bat edo beste ere.

Benetan badakigu Migelek zer ikusirik ez duela guzi hoiiekin eta zorionik beroenak eskaintzen dizkiogu atal honetatik. Zorionak bai, Migel, gizon izaten jakin dealako, hitzaren luze-zabalean noski. Eta horretarako, argi zegok, ez dik eskolatua izan beharrik, ez eta etxe oneko umea ere. Luzaro arte izan hadi.

IHAUTERIAK

Laster, urtero bezala, ihauteriak izanen ditugu. Herrian benetako arrakasta duten jaiak hauek. Hiruzpalau egunetan erabat aldatuta aurkituko da herria, eta herrikoak gehienbat. Gure herriak har dezakeen baino hiruzpalau aldiz jende gehiago etorriko da beti bezala, eta azkenean, libersioa izan daitekeena, neke bihurtzen da, edo dugu.

ASKALEKU

mallabia

STA. AGEDA. ABESTERA

Otsailaren 2an —gauean— Mallabiko gazte taldeak Santa Aguedaren koplak kantatzen irtezeko asmoa du. Ohitura hau Euskal herri gehienean bezala aspaldikoa dugu Mallabin, baina hala ere zergaitik ez dakigularik izan dira urte batzu inor abestera atera gabe.

Aurtengoan, hilaren 2a aukeratu dute (hurrengo eguna jai delako noski) gure gazteek nahiz eta Sta. Ageda hurengo asteartean izan.

Izan ere, ez da lan makala 150 baserri inguru gau batean pasatzea, eta gainera jakinean baserri guzti hauek 10 hauzotan sakabanaturik daudela. Baina guzti hau ez zaie axola gure gazteei, esku zabaleko jendea aurkituko balute etxetan.

Eskerrak gehienetan horrela ez dela gertatzen.

Lehen, biltzen zen dirua, herriko behartsuenei edo elizari ematen zitzaion. Aurtengo honetan gazte taldeak berak hartuko du, hain zuzen kanpo. Santu zaharrean preparatzen ari diren «gazte toki»-rako.

Gazte toki hau, herri guztiarentzat izango litzateke, jakina, aurrez aipatutako batzuen zuzentzaiean eta herri guztiarentzat izateaz gainera, dantza taldeak eta antzerki taldeak beren solasaldiak egiteko tokia izanen luteke.

Beste alde batetik ez da erraz herriko behartsuena zein den epaltzea. Iritziak iritzi, eta behartsu sentitzen diren guztien errespetuz, nik neuk galdera bat egiten dut. Ez ahal da, egun, gazte taldea, herriko behartzuena? Ea inor ausartzen den ezetz esaten.

ESKOLA BERRIETAKO KOMEDOREAK

Irailaz geroz eskola berrietara joaten dira Mallabiko umeak; heuren ikasketak egitera, baina, badira 5 edo 6 km bizi direnak ere. Hauek, goizean eramaten duten bazkari hotza jan behar izaten dute. Eta denok dakigu zein atsegin egiten den negu gorrian baztan hotza jatea.

Zer arraio egiten dute herri agintariek?... fagor-eko teknikuek... «M.E.C.» koek?

TXURRUKA

oriako alegria

EGUBERRI BESTAK

Hamabostaldia igaro dugu, urtero bezala, geure herrian. Ene iritzietan okerreko zerbait izanen da, jakinen gainean nago, baina ixilik egotean ere bada... arrantzale irabazirik.

Eguberri bezperan goizetik ikastola-umeak han atera ziren euria goian behean zutela. Errotakoek barkatuko al zuten haraino ez joana; umeek, blai eginda zerbait txarra harrapatuko ote zuten beldur ziren andereñoak.

Gazte kuadrila bat ere bazen han eta hemen kantari. Gauean, helduek ere Olentzero-Kalejira egin zuten. Aurrez entsaiatutako bi abesti kantatu zituzten, bozetan. Ene zorionak eta ea aurrera egiten dugun honetan ere.

Eguberri egunean ikastola-umeek abesti, dantza eta antzerki politik eskaini ziguten. Antolatzaileak luzeegi izanen ote zen beldur ziren eta hala gertatu ere. Hurrengoan kontu gehiago izanen omen dute.

Han umeak ikusi genituen antzerkiak egiten, ondo gainera, eta nik pentsatu ere nuen pentsatu haundiago diren gazteek ez ote luketen gogoz antzerki talde bat sortuko. Esatea egitea baino errazago? Bai.

INTXUR ELKARTEA

Hiru hilabete hauetako berria dugu hau: Jolas eta Kultura Elkarteak. Binakako pelota partidua lau lagunek osatzen dute. Bikote bakoitzekoak elkar ondo hartuta dabiltzanean izaten da partidua ona. Bikote bateko biek elkar hartzen ez badute pelota-plazara lrtetzeak merezi ote? Honen erantzuna beharrezkoa

da pelota-partidua hasi aurretik. Balta hasi-ta gero ere.

PELOTA PARTIDUAK

Oraingoan pelotaz egiten diranetaz ari naiz. Aspaldiko partez gure trinkete zaharrak bildu du berriro jendea. Ligilla bat dela-ta zortzi pareja ari dira igandetan irabazi nahiaz. Oraingoan zortzi, ea hurrengoan gehiago biltzen garen.

HERIOTZA BAT

Hainbeste urte gure herrian albaiteko, beterinario izan zen Don Julian hil zaigu, inork gutienik espero genuen egunean. Orain gure herrian ez bazegoen ere, ez du herriak oraindik ahaztu. Baserritarrek ez dute ez berehala ahaztuko, eta hobe etortzen hain da zaila. Goian bego.

ESKOLAK

Eskola kontua bero-bero dago, es-tatalak egin, pribatuak eign. Buru-hauste gehiago batekin baino bestearekin; umeak batekin baino hobeto bestearekin.

Gure tartean ohi denez, zalantza, desconfiantza batekin eta bestekin, kritikak... Kritikak onak dira, ezkonfiantza ona da batzuetan, galderak onak dira beti. Baina ez dezagun hau ahaztu, gure kritikak baldin eta lortu nahi duguna oltzeko traba bihurtzen bazaizkigu, utz ditzagun alde batetara. Beste batetara esanda, ez diezaiegun arazo eta prolema guztiei balore berdina eman, maixuenari, erlijionari, hizkuntzare-nari, umeenari, norberak dituen ez-likusiei. A lortu nahi badugu eta B bai-ala-ez eztabaida, A lortzeko traba bihurtzen bazaigu, utz dezagun oraingoz B.

RAZISTA

Gure herrian hitz hau bati eta besteri botatzen ari omen da jendea. Bada, beharbada, herrian ni baino egokiago denik hitzak berez duten indarrari buruz hitzegiteko, baina hau esan nahi nuke nik: razista, zapaltzaileari deitzen zaiola beti eta honekin bat egiten duenari eta ez sekula zapalduari; honi, aurka elkartzea dagokio.

LANGATU

herrera

Duela egun gutti halabeharrez edo, Bidebietan egoteko aukera edo aitzakia izan genuen, Gaiztarron hain zuzen. (Ez dugu txiki-txikitandik alferrik ikasia-ta La Paz ingurua ere Bidebieta dela). Hala-ko batean gure aldameneko andre-txo batek honelaxe esan zion bere semea zirudien mutil koxkorriari: «Ala, goazen Herrera aldera» Or-durarte Herreran ginelakoan geunden eta jakina, orduan gure baitan galdera pilo bat sortu zen. Non ote da lehengo Herrera? Ze mugak ditu? Baina hauek guztiak ez gintuzten kezkatzen, beste hauek baizik, alegia, zer da? Zer du gaurko Herrerak? Non dira lehen zituen azoka, pelota-lekua eta La Salleko fraileen ikastetxea? Tokitan zeudek! Herreran behintzat ez! Eliza bera ere, dirudienez, ez dago Herreran eta. Zer dago baina, gaur Herreran? Zer du berak? Izena bai, bederen! «Ala, goazen Herrera aldera» esanez gure txokora bueltatu baikin.

BATEN-BATEK

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Irakurleak

Mintzo

ELIZA ETA EUSKERA

Hitzez behintzat Elizak bi-de jatorra hartu duela dirudi euskarari dagokionez. Esate baterako hor dago Bizkai-ko Gotzaiak hartu duen erabakia. Bizkaiko apaizak jendearekin mintzatzeko adina euskara jakin behar dute hemendik aurrera. Ez da gutxi euskaraz ez dakian gotzai batek agintzeko.

Eskerrik asko eta zorionak, Gotzai Jauna. Baina esker beroagoak eta zorion be-teagoak emango dizkizut zerrorrek ikasten duzunean.

Ez dadila hitz hutsetan gera zure erabakia. Elizak asko dezake euskararen iraupean eta etorkizunean.

Horregatik salatu nahi nituzke zenbaiten jokabideak. Hitzaldi bi izan dira Mutri-kun. Hoietako bat entzuteko aukera izan nuen. Ez zuela euskaraz gertutzeko betarik izan eta barkatzeko baina bietara egingo zuela adierazi zizun. Bigarren hitzaldia, berriz, ia dena erdaraz izan omen zen. Bi apaiz jaun, hizlari Mutri-kun. Barka al ditzake gure EUSKARAK nagiki-riak, utzikieriak eta errazke-riak? Barka ote diezaioke EUSKARAK honela joketzen duenari? Noiz arte barkatzen?

Beste horrenbeste gertatzen da beste herri askotan ere. Herria zapaltzen dabil-tza zenbait teologo. Zarautzen, Ibarren eta abarretan.

Bide batez Donostiako meza orduak aipatu nahi nituzke.

42 meza daukagu eguerdiko hamabietatik ordubaterdiak arte. Bat bakarra dago garai horretan euskaraz eta bera Aieteko auzoan.

Ez al da kontuan hartzekoa Donostiako euskal jendea, ikastoletako jendea eta inguru-etako herrietatik etortzen den jendea? Ez al dugu euskaldunok nahiko lo eginda, beranduko mezatara joateko eskubiderik. Nere autarkiak balio balu 21 EUSKARAZ eta 21 ERDARAZ beharko lukete gutxienez.

Har dezagula euskaldunok benetako jokabidea; irakasle, legegizon, sendagile, gotzai, apaiz, erlijioso, udaletxe, guraso, dendari, andereño eta abarrek.

Sar dadila EUSKARA den-detan, zinetako anuntzioetan, pelotalekuetako joko gizonetan, futbol zelaietan, toki guztietan.

Sar dezagula Euskaltzaindiak eskaintzen digun EUSKARA BATUA ikastoletan, Elizetan eta idazki guztietan.

Ez dut inori min emateko asmorik eduki, geurea dugun EUSKARA jasotzekoa baizik.

(Bergara
T. A.

ZENTRAL NUKLEARRAK

Ez dakit, ez dakit, karta onek zuen artean argitartze-ko ainbat arrera onik izan-go dun ala ez. Zuek ikus.

Nere kezka bat agertu nai dizuet. Inguru auetan zentrala bat jartzera dijoazela eta kezkatu nago. Ez dakit gal ortaz berri aundirik, baiña ixilik samar lanean ari ote diran bildur naiz.

Ameriketan zentralak, nuklearrak, baztertuak omen dauzkate. Zergatik ote? Itsa-soarentzat kalterako izan omen ditek. Gure itsas ertza, ondartzak eta abar, pikutara joateko arriskuan omen daude. Beste herrialdeetan eragozpenak dituzten orretan, eman erraztasunak baino ez ote dute aurkitzen?

Galderak, galdera mordoa egin egitea erraza da. Nere kezka, agian, zentzurik gabekoa izango da, baina ez dakit, ez det batere garbi ikusten nuklear zentralaren arazo au.

J. M. A.
(Deba)

"Haruntzago, barrurantz dagoen zerbait bizia da lehenik"

Bitoriano Gandiaga

✿ Olerkari sena? Begiak zabaldu nituelarik, uste dut.

✿ Gaurko euskal poesia Europako onenarekin berdintzekoa omen da.

Bizkaitar baten aurrean gaude. Ilea beltz, kopeta haundi, begiratu zorroztz, aurpegia beltzaran, bihotza bero eta zabal ditu gure olerkariak. Bitoriano Gandiaga dugu olerkari hau.

ELORRIaren antzera gogor eta zimel.

Mendatako herrian jaio zen 1928garrengo Urriaren 8an. Hortxe ikasi zuen bizitza, harkaitz arteko elorriaren antzekoa zela. Geroztik zenbat harkaitz, elorri eta arantza Arantzazuko mendi hegaletan.

Bihotz beroan eta Asisko Franziskoren eskolan ikasi zuen:
«Arri, bedar, zugaitz, sasi...
denak garbi, denak eder,
T'elorri zaarraz, apal eta argi,
loretan, esi ta bazter».

Oliten hasi zen euskaraz idazten, filosofi gai lehorretan margildurik zebilen garaian, hain zuzen ere.

Olerki asko du eginik eta argitaraturik han eta hemen. 1954garrenean hasi zen lehen sariak irabazten. Aurrea geratu zen urte horretan Zarautzen egin zen sarietan. Hemezortzi poesi lan azaldu ziren. Joxe Artetxe, Xalbator Mitxelena eta Manuel Lekuona ziren mahaiburuko.

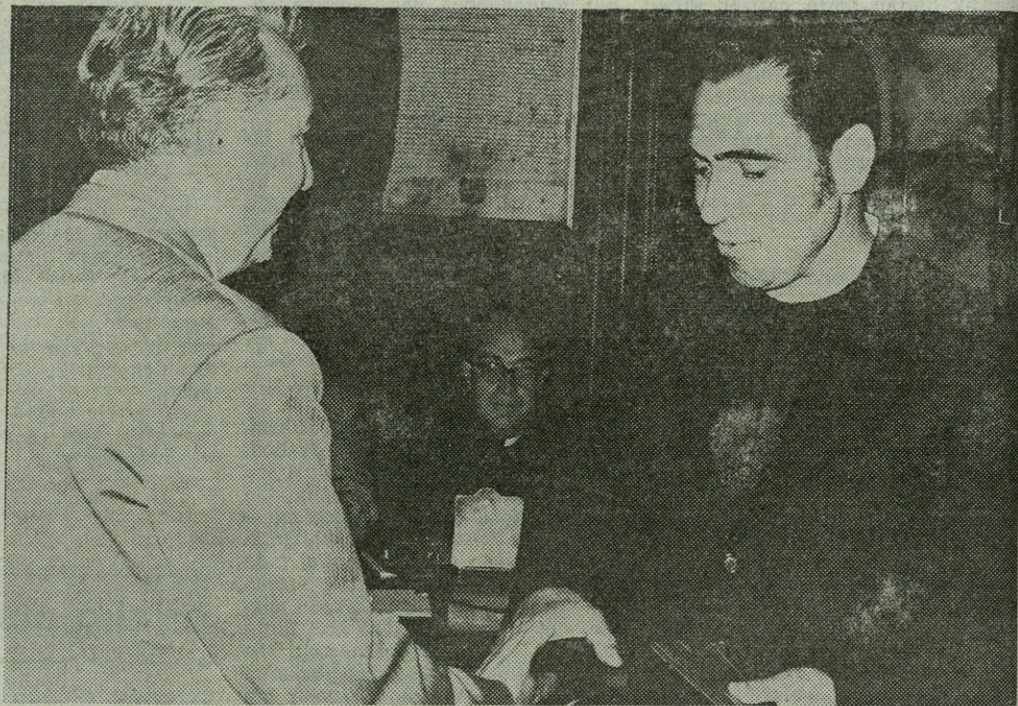
Baina, ELORRI deituriko poemak eman dio sona. Lan honengatik irabazi zuen 1963garrenean «J.A. Agirre» saria ere (1).

Beronen poemekin, Bitoriano Gandiagaren olerkiekin, alegia, emango dio GEROk hasera 1974garrengo urteari.

Balendin Enbeitaren omenaldi egunaz argitarako da elkarriketa hau. Bertsolari-Olerkariz osaturik dago Enbeitarren familia. ELORRIren aitak, Mendatako seme Bitoriano, besarkatzen du Muxikako «Urretxindorkumea», Zeruko Argiaren bidez, gorazarre egunean.

Aurtengo Urtarrilak «elorri zaharrik loretan» jarri ditu. Gipuzkoa mintzaleku dute, Bizkaiko senideek, Otsailaren 3an. Kanta bezate egun horretan ixilik dauden Bizkaiko urretxindor guztiek.

(1) 1973garrenean berriz, «Eusebio M. de Azkue» saria irabazi zuen.

Lekeition, «Eusebio M. de Azkue» saria jasotzen

—Izatea, horra zer behar den. Eta giroa. Olerkaria errez gera daiteke ixilik ingurua hotz nabaritzen baldin badu, inguruak idazteko pozaren berorik eskaitzen ez badio. Idaztea berez asegarri bat badelarik ere edo nork bere barrua azazkatzeko bide bat, ez da nahikoa oster, olerkaria bera den osoan azaldu dadintzat. Barrukoi gisa-edo arituko da eta bere buruarentzako idatziko du soilik; baina hori ez da olerkariak maiteen duen helburua.

—Zer mailatan dago gaurko euskal poesia?

—Ez dakit zein mailatan egongo den orain. Ez ahal da eskailertan apatx eginda egongo. Hama-seigarren mendean maila eta mailadi asko igonda zebilen. Milia Lasturrekoaren ahizpak altutik egin zuen behintzat. Gero badakit gora eta behera ibili dena ere. Inoren ahoz erantzutekotan, Joxe Azurmendik aurtengo udan esan zidana ez da eritzi txarra: Gaurko euskal poesia Europako onena ez baldin bada onenarekin berdintzekoa ba omen da behinik behin, bere uestez.

—Herriaren zerbitzuan jardun behar al du olerkariak?

—Bai. Baina zein herriren? Herri ikasiaren, herri ez ikasiaren, herri materialistaren, herri ameslariaren, herri ezkeraren, herri eskubiaren? Neuk ere ba dut herri

errealik eta opa dudan, oraindik irreal den, herririk. Harentzat idazten dut, orain denetik, oraino ez denerako, zubi gisa.

—oOo—

«Talan, talan Aloñako maldan».

Ardi bat harkaitz arteko ELORRIaren azpian, abaroan. Bitoriano Gandiagaren ELORRI gogoratu zait.

«EMENTXE dago arkaitza.

Ume nintzanean, soin gabeko poema bat usmatu neban, eziña, arkaitz zurtz onen ganean».

«Ementxe dago arkaitza; ementxe poema susmo malte bat oraindik, soin gabeko ta eziña, arkaitz zurtz onen ganean».

ERRIALDE

—Olerkari zaitugunez gero emaguzu, Bitoriano, zure olerkitasunaren agerpen bat. Zerk eragiten dizu olerkigintzara?

—Horrelatsuko galderaren bat inoiz egin behar zidatena, bildurak-edo gaztigatu zidan noizbait. Hala ere, erantzunik bilatzeko azterketa sakonagorik ez dut egin, eta hori ere, erantzun beterik ezin aurkitu ahal izango ote dudan bildurrez. OlerkiTASUN hori hitz neurtuen eta errenkaden gorabeheran baino harutzagoko barrurantz dagoen zerbait bizia da lehenik. Baina, ondoren eta batera, hitzak eta hizkerak zerbait bizi hori jatzten, azaltzen eta osatzen du. Badakit neure olerkiTASUNAREN agerpen bat eskatzen didazuna, aipatutako nahasgarri hoi baten batertzetik gertatzen dudan koktelaren bereizgarria, alegia; ba, azken batean, bereizgarri hori neu naiz eta ez beste ezer.

—Aldaketa nabarmena du zure olerkigintzak. Ez da berdina ELORRI aurrekoa eta ondokoa. Nola bereziko zenituzke aldi hoiek?

—Inola ere ez bereizi, dena dut jarraipen. Beno, jarraipena baldin

badut, egia esan, ibil-alditan bana nezake. Eta orduan nire olerkigintza ELORRI aurrekoetan, ELORRIkoetan eta ELORRI ondokoetan bereizten dela, bistan dago. Atzotik biharrerantz mundutxo hontan zehar bizi naizen edo bizitzen ahalagintzen naizen beste bat naiz, eta bitarteko gaur edo ordu bakoitzeko ahalegina izango dute, agian, heren tarteko bereizgarri.

—Nola esnatu zitzaizun olerkari sena?

—Ez dut oso gogoan, baina begiak zabaldu nituelarik, uste dut. A, eta belarriak eta gainetik zentzumenak. Belarriak barka diezaidatela, batez ere, ahaztu ditudalako, edo belarrien barruko entzumenak.

—Zein olerkarik lagundu dizu gehienbat?

—Zertan baina? Goian aipatu duzun tasun harentzako hitzak eta hizkera topatzen? Ba, euskaldunen artean Lizardik eta Lauaxetak. Lauaxetak ez Lizardik baino gutxiago. Gero, Salvatore Mitxelenak.

—Olerki asko irakurri al duzu?

—Hain asko ere ez, behar bada, baina askotan bai. Bai euskaraz, bai gaztelaniaz eta bai latinez. Euskaraz, aipatutakoez gainera, Arrese biak eta Orixe. Gaztelaniaz Frai Luis de Leon eta Donibane Gurutze, Juan Ramon eta A. Machado, eta gaztelera itzulpenari esker eta Juan San Martin adiskideari, Celso Emilio Ferreiro galiziar olerkaria. Latinez Horazio.

—Asko ikasi al duzu olerkiaz?

—Zer? Olerkiari buruzko teoriak ala praktikaz ari zatzaizkit? Teoria gutxi arduratu naiz. Gustatuko litzaizkide, horratik, zerbait gehiago jakitea. Baina, gustatuko litzaizkidekeen gauza asko utzi behar izan dut, gustatzen zaizkidanak aurre-ragokoak ditudalako. Praktikaz asko ikasi dut berriz. Esate baterako, eta nolabait adierazteko, jantziak aldatu-zale dela, eta jantziak aldatu-ala, barrendiko era berriak hartzen dituela.

—Zer behar da olerkari izateko?